

ТӨРИЙН ХАМГААЛАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН СТАТУС, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

*Д.Бадамдаш, Г.Алтан-Оч (Ph.D), Г.Билгээ
Д.Жигваагүнсэл, О.Нарантуяа, Р.Нургүл
Р.Оргилмаа, Д.Халиун, Э.Энхтүвшин*

АГУУЛГА

Товчилсон үгийн жагсаалт

УДИРТГАЛ

НЭГ. ТӨРИЙН ХАМГААЛАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН СТАТУСЫН ТАЛААР

- 1.1. Төрийн хамгаалалтын хөгжлийн загвар, нийтлэг шинж, ялгаатай талууд
- 1.2. Гадаадын зарим орны төрийн хамгаалалтын байгууллагын загварын тойм
- 1.3. Дүгнэлт

Хоёр. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТӨРИЙН ХАМГАЛАЛТЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ТАЛААРХ
МЭДЭЭЛЭЛ

- 2.1. ОХУ
- 2.2. БНХАУ
- 2.3. Япон
- 2.4. БНСУ
- 2.5. БНКаз.У
- 2.6. БНТУ
- 2.7. АНУ
- 2.8. ХБНГУ

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Товчилсон үгийн жагсаалт

АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БНАСАУ	Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улс
Бнказ.У	Бүгд Найрамдах Казахстан Улс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БНТУ	Бүгд Найрамдах Турк Улс
БНУ	Бүгд Найрамдах Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
БХАТИХ	Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал
ДЯЯ	Дотоод Явдлын Яам
ЗХУ	Зөвлөлт Холбоот Улс
НАХХЭЯ	Нийгмийн Аюулаас Хамгаалах Хэрэг Эрхлэх Яам
ОНАБҮК	Олон Нийтийн Аюулгүй Байдлын Үндэсний Комисс
ОХУ	Оросын Холбооны Улс
ТЕГ	Тагнуулын Ерөнхий Газар
ТТГ	Тагнуулын Төв Газар
ТТХГ	Төрийн Тусгай Хамгаалалтын Газар
УАБХГ	Улсын Аюулгүй Байдлыг Хангах Газар
УАБХЕГ	Улсын Аюулгүй Байдлыг Хангах Ерөнхий Газар
УАХЯ	Улсыг Аюулаас Хамгаалах Яам
ҮЦА	Үндэсний Цагдаагийн Агентлаг
ХАЧА	Хятадын Ардын Чөлөөлөх Арми
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХКН	Хятадын Коммунист Нам
ХХА	Холбооны Хамгаалалтын Алба
ЭХХТШ	Эзэн Хааны Харуулын Төв Штаб

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

УДИРТГАЛ

Энэхүү судалгааны Нэгдүгээр бүлэгт: Төрийн хамгаалалтын хөгжлийн загвар, нийтлэг шинж, ялгаатай талуудын талаар болон нийт 15 улсын төрийн хамгаалалтын байгууллагын загварыг тоймлон судалсан.

Хоёрдугаар бүлэгт: Захиалагчийн хүсэлтийн дагуу 8 улс (ОХУ, БНХАУ, Япон, БНСУ, БНКаЗ.У, БНТУ, АНУ, ХБНГУ)-ын төрийн хамгаалалтын:

- эрх зүйн үндэс;
- тухайн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байгууллагын статус, бүрэн эрх;
- удирдлагын эрх хэмжээ;
- галт зэвсэг хэрэглэх зохицуулалт;
- ажилтнуудыг төрийн албаны ангилал, зэрэглэл (энгийн цэрэг, эсхүл цэрэг);
- төрийн хамгаалалтын байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо;
- төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт, хугацаа зэрэг асуудлын хүрээнд холбогдох эрх зүйн орчныг тус тус судалсан болно.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

НЭГ. ТӨРИЙН ХАМГААЛАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН СТАТУСЫН ТАЛААР

Монгол Улсын Төрийн тусгай хамгаалалтын газар (ТТХГ) нь 1938 онд тухайн үеийн Дотоод явдлын яам (ДЯЯ)-ны бүтцэд байгуулагдсан цагаасаа хойш ДЯЯ, Цэрэг ба Нийгмийн аюулаас хамгаалах хэрэг эрхлэх яам (ЦНАХХЭЯ), Нийгмийг аюулаас хамгаалах яам (НАХЯ), Улсын аюулгүй байдлыг хангах ерөнхий газар (УАБХЕГ), Тагнуулын төв газар (ТТГ), Улсын аюулгүй байдлыг хангах газар (УАБХГ), Тагнуулын ерөнхий газар (ТЕГ)-ын дэргэд үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулж ирсэн, 2015 оноос хойш тагнуулын нэгдмэл байгууллагын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг байж ирсэн төрийн тусгай алба юм. ТТХГ-ын алба хаагчид нь тусгай албаны ажилтанд тавигдах ёс зүйн болон бие бялдрын шалгуур үзүүлэлтэд нийцсэн, цэргийн жинхэнэ алба хаагч байдаг. Тус газрын статусыг өөрчлөх, төрийн өөр институтэд харьяалуулах талаар гарч байгаа санал, санаачилга нь манай улсын үндэсний аюулгүй байдлыг хангах чиг үүрэгтэй байгууллагуудын тогтолцооны хөгжлийн өнөөгийн түвшинд тохиромжгүй, өөрчлөлтийн бодит зорилго, хүрэх үр дүн нь тодорхойгүй төдийгүй олон талын сөрөг үр дагавартай байна.

1.1.Төрийн хамгаалалтын хөгжлийн загвар, нийтлэг шинж, ялгаатай талууд

Төрийн хамгаалалт бол дэлхийн аль ч улсын хувьд төрийн онцгой чиг үүрэг гүйцэтгэдэг тусгай алба бөгөөд тухайн улс орны онцлогоос хамааран харилцан адилгүй загвараар хөгжиж иржээ. Үүнд “тухайн улс орны онцлог” гэдэгт:

- Төр, эрх зүйн түүхэн уламжлал (тухайн улс хаант засагтай, эсхүл бүгд найрамдах засагтай эсэх, бүгд найрамдах засагтай бол парламентын, эсхүл ерөнхийлөгчийн засаглалтай эсэхээс хамаарсан онцлог);
- Эрх зүйн тогтолцоо (Ром-Германы болон Англи-Саксоны ай бүлгийн алинд багтдаг болох, түүнчлэн тухайн харилцааг уламжлалаар, хуулиар, захирамжлалын баримт бичгээр зохицуулж ирсэн зэрэг онцлог);
- Түүхийн тодорхой үйл явдлуудаас улбаатай сэтгэлгээний онцлог (улс төрийн дэглэм өөрчлөгдсөн байдал, тухайлбал, хүчирхийлэл бүхий хувьсгал, тайван хувьсгал, төрийн эргэлт, цэргийн эргэлт зэрэг үйл явдал гарсан эсэх, олон намын болон нэг намын тогтолцоотой зэрэг онцлогоос хамаарсан сэтгэлгээний хэлбэр) зэргийг ойлгоно.

- Харин “төрийн хамгаалалтын загвар” гэдэгт:
- Байгууллагын статус (төрийн байгууллагуудын тогтолцоонд эзлэх байр суурь, бие даасан байгууллага, эсхүл төрийн аль нэг байгууллагын бүтцэд болон түүний дэргэд хамаардаг эсэх);
- Харьяалал, удирдлага (төрийн гүйцэтгэх болон зарим тохиолдолд хууль тогтоох эрх мэдлийг хэрэгжүүлэгч аль субъектээс удирдлага нь томилогддог, шууд захирагддаг байдал);
- Бүтэц, зохион байгуулалт (дотоод бүтэц, бие бүрэлдэхүүний нөхөн хангалтын онцлог, тухайлбал: алба хаагчдын төрийн тусгай албаны аль бүтцэд хамаарах зэрэг онцлог) эдгээр болно.

Дээрх шалгуур үзүүлэлтээр дэлхийн улсуудын төрийн хамгаалалтын байгууллагууд өмнө дурдсан онцлогуудаас хамааран нэг хэв загвар байхгүй хэдий ч дараах нийтлэг шинж байна:

- Төрийн церемониал удирдлага, функционал удирдлага (гүйцэтгэх эрх мэдэл)-ыг хэрэгжүүлэгч субъектын биечилсэн аюулгүй байдлыг хамгаалах, үүгээрээ төрийн тасралтгүй, хэвийн үйл ажиллагааг хангах;
- Төрийн институционал удирдлагыг хэрэгжүүлэгч субъектууд байрлах онцгой болон зарим үед улс үндэстний оюун санааны үнэт объектуудын физик аюулгүй байдлыг хамгаалах, үүгээрээ төрийн залгамж чанарыг хангах;
- Хүч хэрэглэх, үүний дотор галт зэвсэг хэрэглэх эрх бүхий байгууллага, цэргийн эсхүл цэрэгжсэн байгууллагын статустай, цэргийн болон цэрэгжсэн зохион байгуулалттай байдаг;
- Дээрхээс үүдэн алба хаагчид тавигдах бие бялдар, ёс зүйн болон бусад тусгай шалгуур үзүүлэлтийг өндөр түвшинд мөрдүүлдэг нийтлэг шинжтэй.

Харин өмнө дурдсанчлан, төрийн түүх, улс төрийн сэтгэлгээ болон эрх зүйн тогтолцооноос болон зарим субъектив хүчин зүйлсээс хамаарсан ялгаатай талууд байна.

Үүнээс харьяалал, удирдлагын хувьд:

- Шууд төрийн тэргүүн, эсхүл гүйцэтгэх эрх мэдлийн тэргүүнд (зарим тохиолдолд парламентад) захирагдах бие даасан байгууллага;
- Тусгай алба (тагнуулын байгууллага)-ны бүрэлдэхүүнд буюу дэргэд ажиллах байгууллага;
- Зэвсэгт хүчний бүрэлдэхүүн дэх анги, нэгтгэл;
- Хууль сахиулах системийн бүтэц дэх (цагдаа, дотоодын цэрэг, жандармери, гварди) байгууллага;
- Дээр дурдсан байгууллагуудын дундын буюу холимог тогтолцоотой гэсэн ялгаа байна.

Харин хамгаалалтын ажилтан (алба хаагч)-ы статусын хувьд:

- Ихэнх оронд цэргийн (зэвсэгт хүчин болон түүнтэй адилтгах байгууллагын) алба хаагч;
- Мөн цөөнгүй тооны улсад хууль сахиулах алба, түүнтэй адилтгах байгууллагын цол, хэргэм бүхий төрийн тусгай алба хаагч;
- Маш цөөхөн тохиолдолд иргэний статустай төрийн тусгай алба хаагч гэсэн хэлбэрүүд ялгагдаж байна.

1.2.Гадаадын зарим орны төрийн хамгаалалтын байгууллагын загварын тойм

Харьцуулсан судалгаанд түүвэрлэн авсан 15 улсын төрийн хамгаалалтын байгууллагын загварыг тоймлон авч үзэхэд дараах байдалтай байна.

1. ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба (Федеральная служба охраны). Хуулиндаа “төрийн цэрэгжсэн байгууллага” (“государственная военизированная организация”), “улсын аюулгүй байдлыг хангах үндсэн хүч хэрэгслүүдийн нэг” (“один из основная сил и средств обеспечения государственной безопасности”), “тусгай алба” (“спецслужба”) хэмээн тодорхойлж, дээрх гурван тодорхойлолтод Гадаад тагнуулын алба, Холбооны аюулгүй байдлын албаны нэгэн адил хамрагдана гэж заажээ. Харьяаллын хувьд ОХУ-ын Ерөнхийлөгчид шууд захирагддаг, алба хаагч нь “цэргийн алба хаагч” (“военнослужащий”)–ийн статустай. Бүрэлдэхүүнд нь Кремлийн комендант, Ерөнхийлөгчийн хороо (торгон цэрэг), Ерөнхийлөгчийн үлгэр жишээ үлээвэр найрал хөгжим багтах ба эдгээр нь Зэвсэгт хүчний төрлийн хүндэт харуул, хөгжмийн албанаас болон Үндэсний гвардиас тусдаа байна. Мөн тусгай алба хэмээх тодорхойлолтод нийцэхүйц нэгэн эрхийг хуульчилсан нь тус байгууллага гүйцэтгэх, шуурхай эрэн сурвалжлах ажил эрхлэхээр заасан байдаг аж.ⁱ ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба нь ЗХУ-ын үеийн бүтэц, алба хаагчийн статус, эрх хэмжээг тодорхой хэмжээгээр уламжилсан нь 1991 оноос хойш ОХУ-д хийгдсэн тусгай албадын шинэчлэлийн нөлөөг ч тусгасан онцлогтойгоор хөгжиж ирсэн байна.

2. БНХАУ-ын төрийн хамгаалалтын байгууллагыг ХКН-ын Хамгаалалтын төв товчоо (Жунгун жунъян баньгуньтин жинвэйжю) хэмээн нэрлэх ба чиг үүргийг нь “ХКН, БНХАУ-ын дээд удирдлагын улс төрийн болон биечилсэн хамгаалалтыг хариуцна” хэмээн заасан байдаг. ХКН-ын Төв Хорооны бүтцэд багтах уг байгууллага ХКН-ын Төв Хороо, БНХАУ-ын Нийгмийг аюулаас хамгаалах яам, Хятадын Ардын Чөлөөлөх Армийн Нэгдсэн штаб (хуучнаар Жанжин штаб) гэсэн гурвалсан удирдлагатайгаараа онцлогтой. Хамгаалалтын ажилтнууд нь ХАЧА-ийн цэргийн алба хаагчийн статустай төдийгүй уг байгууллага “ХАЧА-ийн 2 дугаар дивиз” гэсэн байлдааны дугаартай байдаг.ⁱⁱ Бүрэлдэхүүнд нь нам, төрийн дээд удирдлагын хамгаалалтыг шууд гардан хэрэгжүүлдэг “61889 дүгээр отряд” багтдаг байна. Энэхүү байгууллага нь биечилсэн хамгаалалтаас гадна улс төрийн (үзэл суртлын) ажил эрхлэх үүргийг давхар хүлээдэг.

3. АНУ-ын Нууц алба (United States Secret Service). Тус улсын төрийн байгууллагуудын тогтолцоонд “холбооны хууль сахиулах, мөрдөх байгууллага” (“federal law enforcement and investigation authority”) төдийгүй “ууган тусгай алба” гэж томъёологддог. Тус байгууллагын үндсэн чиг үүргийг “АНУ-ын ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгч, тэдгээрт нэр дэвшигчид болон хуучин ерөнхийлөгч, тэдгээрийн гэр бүл, ерөнхийлөгчийн албан тушаалын залгамжлалд ойр албан тушаалтнуудыг хамгаалах” гэж заажээ. Түүнчлэн мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас хуурамчаар үйлдэхтэй тэмцэх, илрүүлэх, санхүүгийн гэмт хэрэг, залиланг мөрдөн шалгах, илрүүлэх чиг үүргийг давхар хүлээдэг онцлогтой. Энэхүү өвөрмөц онцлог нь Нууц албаны үүсэл, түүхэн уламжлалтай холбоотой. Анх 1865 онд ерөнхийлөгч А.Линкольны шийдвэрээр байгуулагдсан тус алба 1901 он хүртэл зөвхөн мөнгөн тэмдэгт хуурамчаар үйлдэхтэй тэмцэх чиг үүрэгтэй, энэ зорилгоор гүйцэтгэх ажил явуулах эрхтэй байв. Тийм ч учраас үүсэн байгуулагдсан цагаасаа хойш 2003 оныг хүртэл АНУ-ын Сангийн департамент (Department of Treasury)-д харьяалагдаж байв. Өөрөөр хэлбэл, 1901-2003 оны хооронд 102 жилийн турш төрийн хамгаалалтын чиг үүргийг гүйцэтгэж ирсэн атлаа Сангийн яамны бүтцэд ажиллаж ирсэн байна. Харин 2001 оны 9 дүгээр сарын 11-ний террорист халдлагын дараа АНУ-ын тусгай албадыг бүхэлд нь хамарсан бүтцийн өөрчлөлт хийсний үр дүнд Нууц албыг 2003 оноос Дотоод аюулгүй байдлын департамент (Department of Homeland Security)-ын бүтцэд харьяалуулжээ. Хамгаалалтын ажилтнуудын нэг хэсэг нь иргэний тусгай алба хаагч, зарим нь Холбооны нийслэлийн Колумбиа тойрог буюу Вашингтон хотын цагдаагийн газрын алба хаагчийн статустай байдаг. АНУ-ын Нууц алба тус улсын түүхийн уламжлал, түүхэн үйл явдлуудтай салшгүй холбоотойгоор хөгжиж ирсэн байна.

4. **Польшийн Засгийн газрын хамгаалалтын товчоо** (Biuro Ochrony Rzadu) нь 2001 оноос өмнө Зэвсэгт хүчний 1004 дүгээр ангийн дугаартай байгаад 2001 оноос АНУ-ын Нууц албатай адил зохион байгуулалтад шилжсэн. Төрийн хамгаалалтаас гадна терроризмтой тэмцэх сөрөх тусгай ажиллагааг давхар гүйцэтгэдэг.

5. **Францын БНУ-ын ерөнхийлөгчийн аюулгүй байдлыг хангах бүлэг** (Groupe de securite de la presidence de la Republique) нь тус улсын Дотоод хэргийн яаманд харъяалагдана. Засгийн газрын албан ёсны ил мэдээллээр цагдаагийн 45, жандармерийн 45, нийт 90 алба хаагчийн орон тоотой бөгөөд 2007 оноос орон тоог нь 60 байсныг 90 болгож нэмэгдүүлсэн байна.

6. **Япон Улсын хувьд** Төрийн тусгай хамгаалалттай холбоотой чиг үүргийг хэрэгжүүлж буй байгууллага болох **Аюулгүй байдлын ажиллагааны газар** Цагдаагийн агентлагийн бүтцийн нэгж байна. Харин Японы цагдаагийн байгууллага нь Засгийн газрын Тамгын газрын холбогдох асуудал эрхэлсэн Комисст харъяалагдана.

7. **Энэтхэгийн Тусгай хамгаалалтын бүлэг** (Special Protection Group) нь 1981 он хүртэл Дели хотын цагдаагийн газрын бүтцэд харъяалагдаж байгаад 1981-1985 онд Тагнуулын товчоо (Intelligence Bureau)-ны тусгай хэлтсийн статустай байсан бол 1985 оноос Засгийн газрын хэрэг нарийн бичгийн дарга нарын газар (Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар)-ын шууд удирдлагад ажиллаж байна. Тус бүлгийн дарга нь Засгийн газрын нарийн бичгийн даргын зэрэглэлтэй, цагдаагийн дээд офицерийн цолтой байх аж. Хамгаалалтын ажилтнууд нь цагдаагийн алба хаагчид байна.

8. **Израил улсын Кнессетийн харуул** (Мишмар Ха-Кнессет)-ыг 1958 онд цагдаагийн байгууллагаас салгаж тусад нь гаргасан ба бие бүрэлдэхүүн нь Израилийн Зэвсэгт хүчний цэргийн алба хаагчид байна.

9. **БНСУ-ын Ерөнхийлөгчийн аюулгүй байдлын алба** (Дэтоннён кёнхочо) АНУ-ын Нууц албаны загвараар байгуулагдсан, улсын ерөнхийлөгчид шууд захирагдах, иргэний тусгай албаны статустай.

10. **Украин улсын Төрийн хамгаалалтын газар** (Управління державної охорони) нь тус улсын Ерөнхийлөгч болон Дээд Рада (парламент)-ын хоёрдмол удирдлагад шууд захирагдах цэрэгжсэн байгууллага бөгөөд хамгаалалтын ажилтнууд нь цэргийн алба хаагч байна.

11. **Австралийн Хамтын нөхөрлөлийн хамгаалалтын алба** (Commonwealth Protective Service)-ыг 1984 онд Холбооны цагдаагийн газраас салгаж байгуулсан ч 2004 онд буцааж бүрэлдэхүүнд нь оруулсан, цагдаагийн тусгай хэлтсийн статустай, ажилтнууд нь цагдаагийн албан хаагч байхаар хуульчилжээ.

12. **Шведийн Вант Улсын Аюулгүй байдлын алба** (Sakerhetspolisen) нь тус улсын сөрөх тагнуул, үндсэн хуулийн хамгаалалт, терроризмтой тэмцэх, төрийн тусгай хамгаалалтын нэгдсэн байгууллага юм.

13. **Латвийн Сейм ба Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын алба** (Saiemas un Valsts prezidenta drošības diensts) нь 2009 он хүртэл тус улсын сөрөх тагнуулын байгууллагын удирдлагад ажиллаж байгаад 2009 оноос Латвийн Зэвсэгт хүчний Цэргийн цагдаагийн батальоны статустай болсон, өдгөө БХЯ-нд шууд харъяалагддаг.

14. **Гүрж улсын Төрийн тусгай хамгаалалтын газар** (Сакартвелос сахелмципо дацвис специалури самсахури) 1996 оныг хүртэл Улсыг аюулаас хамгаалах яамны бүтцэд байсан ба одоо бие даасан агентлагийн статустай. Энэ улс 2012 онд үндсэн хуулиндаа өөрчлөлт оруулж ерөнхийлөгчийн эрх мэдлийг хязгаарласнаар тус байгууллага ерөнхийлөгчид бус, парламентад шууд захирагдах болжээ. Харин улсын ерөнхийлөгч зөвхөн өөрийнхөө

хамгаалагчдыг сонгох эрхтэй хэвээр үлдсэн байна.

15. БНАСАУ-ын Хамгаалалтын дээд командлал (Хови сарёнбу) нь тус улсын удирдагчийн аюулгүй байдлыг шууд хариуцдаг хамгаалалтын алба бөгөөд онцлог нь БНАСАУ-ын Улсыг аюулаас хамгаалах яамны Улсыг аюулаас хамгаалах ерөнхий газарт харьяалагддаг төрийн тусгай хамгаалалтын албанаас тусдаа бүтэцтэй. УАХЯ-ны ТТГ нь БНАСАУ-ын дээд удирдагчаас бусад удирдах албан тушаалтнууд болон гадаадын өндөр түвшний зочид, төлөөлөгчдийн аюулгүй байдлыг хариуцдаг бол Хамгаалалтын дээд командлал нь БНАСАУ-ын Төрийн зөвлөлийн дарга, СХН-ын дарга буюу тус улсын дээд удирдагчийн хамгаалалтыг гардан хариуцдаг, Солонгосын Ардын Армийн хуурай замын цэргийн 963 дугаар нэгтгэлийн дугаартай, зарим ил эх сурвалжийн мэдээллээр дотроо зургаан газар, байлдааны гурван бригад, хамгаалалтын дивизүүд, барилгын цэргийн нэг батальон гэсэн бүтэцтэй байж магадгүй.

1.3.Дүгнэлт (Парламентын судалгааны хүрээлэнгийн захирал Д.Бадамдаш)

Европ, Америк, Ази тивийн төлөөлөл, улс төрийн тогтолцоо, хүн ам зүйн нөхцөл байдал, төрт ёсны уламжлал харилцан адилгүй 15 улсын төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагуудын загварыг түүвэрлэн харьцуулан судлахад дараах дүр зураг ажиглагдаж байна:

- Төрийн хамгаалалт нь их төлөв төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийн (төрийн тэргүүний, эсхүл засгийн газрын) шууд удирдлагад харьяалагдах төрийн тусгай алба байдаг дэлхийн ихэнх улсын нийтлэг жишиг байна. Сонгон авсан 15 улсаас ганцхан Гүрж улсын төрийн тусгай хамгаалалтын алба парламентаас байгуулагддаг бол Украины төрийн хамгаалалтын албыг ерөнхийлөгч, парламент хамтран удирддаг. Эдгээр жишээ нь тухайн улсуудад сүүлийн жилүүдэд өрнөсөн улс төрийн үйл явцын ул мөр гэж үзэж болно.
- Нэг нам бүхий улс төрийн тогтолцоотой БНХАУ, БНАСАУ-ын хамгаалалтын албад эрх баригч намын төв хорооны шууд удирдлагад, цэргийн ангийн дугаартай, зэвсэгт хүчний нэгтгэлийн зэрэглэлтэй байгаа нь улс төрийн тогтолцооноос үүдэлтэй онцлог мөн.
- Парламентын засаглалтай ихэнх улсад засгийн газар, эсхүл хууль зүй, дотоод хэргийн яамны харьяалалд, хамгаалалтын ажилтнууд нь цагдаагийн алба хаагчийн статустайгаар үйл ажиллагаа явуулдаг бол АНУ-д түүхэн уламжлалаас үлдэж хоцорсон загварыг БНСУ, Польш зэрэг тус улсын зарим цэрэг-улс төрийн холбоотон жишиг болгон авсан байна.
- Харин хуучин ЗХУ-ын бүрэлдэхүүнд байсан, эсхүл ЗХУ-тай ойр харилцаатай байсан улсуудад тусгай албаны эрх хэмжээ бүхий цэрэгжсэн байгууллагын загвараар оршин тогтнож, хамгаалалтын ажилтнууд нь зэвсэгт хүчнийхтэй адилтгасан цэргийн алба хаагчийн статустайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Иймд төрийн хамгаалалтын байгууллага бол тухайн улс орны: (а) төр, эрх зүйн түүхэн уламжлал, улс төрийн тогтолцооны онцлог, засаглалын хэлбэр; (б) эрх зүйн тогтолцоо, төр, засгийн байгууллагуудын үүсэн бүрэлдсэн нөхцөл байдал; (в) түүхэнд өрнөсөн тодорхой үйл явдлуудаас улбаатай сэтгэлгээний онцлог гэсэн гурван бүлэг хүчин зүйлээр нөхцөлдсөн өөрийн өвөрмөц хэв загвараар хөгжиж ирсэн ба Монгол Улсын Төрийн тусгай хамгаалалтын газар ч орчин цагийн түүхийнхээ 80 жилийн туулсан замнал, түүн, уламжлал, 1992 оны Үндсэн хуулиар тогтсон төрийн тогтолцооны хүрээнд жам ёсны замналаар хөгжиж байна гэж үзэх бүрэн үндэстэй юм.

Төрийн хамгаалалтын алба бол зөвхөн биечилсэн хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэхгүй, гүйцэтгэх ажлын эрхтэй байх зайлшгүй шаардлагатай тусгай алба юм. Иймээс нэгдмэл бүтцийн давуу талыг тодорхойлбол:

Аюул заналын харилцан хамаарал бүхий олон төрөл, хэлбэртэй нэгдсэн хүчээр тэмцэх чадавхид нэгдмэл тогтолцоо илүү үр нөлөөтэй. Ийм нөхцөлд тусгай албад салангид үйл ажиллагаа явуулах нь нөхцөл байдлыг харилцан адилгүй үнэлэх, зөрүүтэй мэдээллийг төр, засгийн удирдлагад танилцуулах зэргээр шийдвэр гаргалтад сөргөөр нөлөөлж байсан түүх дэлхийн улс орнуудад байдаг.

Жижиг улсын хувьд тагнуулын хүч, хэрэгсэл, зардлыг оновчтой, үр ашигтай төлөвлөх боломжийг нэгдмэл бүтэц олгоно. Тагнуулын үйл ажиллагаа бол хүн хүч, техник, санхүүгийн нөөцийн зарцуулалт ихээр шаарддаг тул бие даасан байгууллагуудад хуваарилах нь үр ашгийг бууруулж, татвар төлөгчдийн хөрөнгийг үр дүн муутай зарцуулахад хүргэнэ гэж дэлхийн улс орнууд үзэх хандлага XXI зуун гарсаар нэмэгдэж байна.

Манайд үйлчилж буй нэгдмэл тогтолцоо нь хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалахад илүү баталгаа болдог. Аль ч улсын хувьд тусгай алба нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах дээд эрх ашгийн үүднээс, шаардлагатай тохиолдолд, хууль хяналтын байгууллагын зөвшөөрөл, хяналтын дор хүний эрхийг тодорхой хүрээ, цаг хугацаанд хязгаарлах үүрэг гүйцэтгэдэг. Ийм эрх бүхий байгууллага, субъектийн тоо олон байх нь ардчилсан нийгмийн үнэт зүйлд нийцэхгүй. Энэ үндэслэлээр тагнуулын байгууллага нэгдмэл удирдлага, зохион байгуулалттай байх, түүний хүрээнд төрийн хамгаалалтын байгууллага үйл ажиллагаагаа явуулах нь хүний эрх, эрх чөлөөний баталгаа болно.

ХОЁР. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ТӨРИЙН ХАМГААЛАЛТЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1.ОХУ

ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба (Федеральная служба охраны)-ыг хуулиндаа “төрийн цэрэгжсэн байгууллага” (“государственная военизированная организация”), “улсын аюулгүй байдлыг хангах үндсэн хүч хэрэгслүүдийн нэг” (“один из основная сил и средств обеспечения государственной безопасности”), “тусгай алба” (“спецслужба”) хэмээн тодорхойлж, дээрх гурван тодорхойлолтод Гадаад тагнуулын алба, Холбооны аюулгүй байдлын албаны нэгэн адил хамрагдана гэж заажээ. Харьяаллын хувьд ОХУ-ын Ерөнхийлөгчид шууд захирагддаг, алба хаагч нь “цэргийн алба хаагч” (“военнослужащий”) -ийн статустай. Бүрэлдэхүүнд нь Тусгай харилцаа холбоо, мэдээллийн алба, Кремлийн Комендантын алба, Ерөнхийлөгчийн найрал хөгжим, Тусгай зориулалтын гараж, Ерөнхийлөгчийн хороо (торгон цэрэг), Спорт клуб, ХХА-ны Академи багтах ба эдгээр нь Зэвсэгт хүчний төрлийн хүндэт харуул, хөгжмийн албанаас болон Үндэсний гвардиас тусдаа байна. Мөн тусгай алба хэмээх тодорхойлолтод нийцэхүйц нэгэн эрхийг хуульчилсан нь тус байгууллага гүйцэтгэх, шуурхай эрэн сурвалжлах ажил эрхлэхээр заасан байдаг. ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба нь ЗХУ-ын үеийн бүтэц, алба хаагчийн статус, эрх хэмжээг тодорхой хэмжээгээр уламжилсан нь 1991 оноос хойш ОХУ-д хийгдсэн тусгай албадын шинэчлэлийн нөлөөг ч тусгасан онцлогтойгоор хөгжиж ирсэн байна.

Оросын Холбооны Улс	
1. Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	-Төрийн хамгаалалтын тухай хууль (1996) ⁹⁴ ; -"ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын албаны журам" ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийн 2004.08.07-ны өдрийн 1013-р тогтоол ⁹⁵ ; -бусад эрх зүйн акт.
2. Байгууллагын статус	ХХА нь холбооны гүйцэтгэх байгууллага бөгөөд түүний удирдлагыг ОХУ-ын Ерөнхийлөгч хэрэгжүүлнэ. ⁹⁶
3. Байгууллагын бүрэн эрх	ОХУ-ын ХХА-ны дараах үндсэн үүргүүдийг хэрэгжүүлнэ ⁹⁷ : 1) байнгын болон түр оршин суугаа газруудад, автотээврийн хэрэгслээр зорчих үед төрийн хамгаалалтын объектуудын аюулгүй байдлыг хангах; Төрийн хамгаалалтад авах объектуудад ОХУ-ын Ерөнхийлөгч, энэхүү Холбооны хуулиар тогтоосон хүмүүс, төрийн албан тушаалтнууд, албан хаагчид болон гадаад улсын төрийн болон засгийн газрын тэргүүнүүд, гадаад улсын бусад хүмүүс ОХУ-д оршин суух хугацаандаа хамаарна. ⁹⁸ 2) төрийн хамгаалалтын объектын аюулыг урьдчилан таамаглах, тодорхойлох, энэхүү аюулаас урьдчилан сэргийлэх багц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх; 3) холбооны төрийн байгууллага байрладаг барилга байгууламж, улсын хамгаалалтад байгаа объектод хууль бусаар халдахаас урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох; 4) хамгаалалтын объект, улсын хамгаалалтын объектын байнгын болон түр хугацаагаар байх газрууд, тэдгээр рүү нэвтрэх замуудад гэмт хэрэг, бусад зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох; 5) хамгаалалтын объектыг хамгаалах; 6) өөрсдийн бүрэн эрхийн хүрээнд терроризмтой тэмцэхэд оролцох; 7) төрийн байгууллагуудын тусгай харилцаа холбоо, мэдээллийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах, аюулгүй байдлыг хангах, сайжруулах; 8) ОХУ-ын мэдээллийн аюулгүй байдал, техникийн тагнуултай тэмцэх, төрийн нууцыг бүрдүүлж буй мэдээллийг хамгаалах арга хэмжээг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд оролцох; 9) ОХУ-ын хууль эрх зүйн мэдээллийн салбарт төрийн бодлогын хэрэгжилтийг хангах, энэ чиглэлийн үйл ажиллагаануудыг уялдуулан зохион байгуулах; 10) мэдээллийн технологи, мэдээллийн шинжилгээгээр төрийн байгууллагуудыг хангах, мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, нөхцөл байдлын төвүүдийн техник болон программ хангамж, мөн дайны болон онцгой байдлын үед төрийн захиргааны байгууллагуудын мэдээллийн дэмжлэг үзүүлэх; 11) өөрийн аюулгүй байдлыг хангах.
4. Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн	ХХА нь холбооны гүйцэтгэх байгууллага бөгөөд түүний удирдлагыг ОХУ-ын Ерөнхийлөгч хэрэгжүүлнэ. ⁹⁹ ОХУ-ын Ерөнхийлөгч тус албаны үйл ажиллагааны журам, холбооны байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоог батална. ¹⁰⁰
5. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт	Төрийн хамгаалалтыг хэрэгжүүлдэг байгууллагуудын ажилтнууд зэвсэг, тусгай хэрэгслийг хадгалах, авч явахыг зөвшөөрөх, хуульд заасан журмын дагуу хэрэглэх ¹⁰¹ ба тэрээр албан тушаал, бүрэн эрх болон зэвсэг, тусгай хэрэгслийг хадгалах, авч явахыг баталгаажуулсан баримт

⁹⁴ ФЗ от 27.05.1996 N 57-ФЗ (ред. от 27.12.2019) "О государственной охране" - <http://www.consultant.ru/>

⁹⁵ Положение, утвержденное Указом Президента Российской Федерации от 7 августа 2004 г. № 1013 «Вопросы Федеральной службы охраны Российской Федерации».

⁹⁶ ФЗ "О государственной охране", Статья 12 - <http://www.consultant.ru/>

⁹⁷ ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба (ХХА)-ны цахим хуудас - <http://www.fso.gov.ru/struktura/p8.html>

⁹⁸ ФЗ "О государственной охране", Статья 6-11 - <http://www.consultant.ru/>

⁹⁹ ФЗ "О государственной охране", Статья 12 - <http://www.consultant.ru/>

¹⁰⁰ ФЗ "О государственной охране", Статья 10, 12.4, 18.3 - <http://www.consultant.ru/>

¹⁰¹ ФЗ "О государственной охране", Статья 15, 19.2, 24, 27 - <http://www.consultant.ru/>

бичигтэй байна.

Ажилтнууд дараахаас бусад тохиолдолд зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, эсхүл бие махбодийн хүч хэрэглэхийн өмнө тухайн этгээдэд төрийн хамгаалалтын байгууллагын ажилтан гэдгээ мэдэгдэн **анхааруулах**, хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх боломж, цаг хугацаагаар хангах боломж олгоно.

- 1) зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, эсхүл бие махбодийн хүч хэрэглэх хугацааг хойшлуулах нь төрийн хамгаалалтын объект, эсхүл төрийн хамгаалалтын байгууллагын ажилтан, төрийн хамгаалалттай арга хэмжээний оролцогчид, бусад иргэдийн амь нас, эрүүл мэндэд шууд аюул учруулах, эсхүл төрийн хамгаалалтад байгаа байгууламж, тээврийн хэрэгсэлд бодит аюул занал учруулах бол;
- 2) ийм анхааруулга нь зохисгүй эсвэл боломжгүй бол.

Төрийн хамгаалалтыг хэрэгжүүлдэг байгууллагуудын ажилтнууд дараах тохиолдолд өөр арга, хэрэгслээр хамгаалах боломжгүй бол **зэвсэг хэрэглэх эрхтэй**:

- 1) төрийн хамгаалалтын объектын амь нас, эрүүл мэндэд аюултай, халдлагын дайралтаас хамгаалах;
- 2) аюулгүй байдал арга хэмжээнд оролцсон төрийн аюулгүй байдлын болон бусад хамгаалалтын байгууллагын ажилтнуудын амь нас, эрүүл мэндэд аюул учрах, түүнчлэн зэвсэг, тээврийн хэрэгсэл, харилцаа холбоог хураах оролдлогыг таслан зогсоох;
- 3) хамгаалагдсан объект, тэдний тээврийн хэрэгсэл рүү дайрах, мөн дайрах аюулыг няцаах, барьцаалсны дараа суллах;
- 4) барьцаалагдсан хүмүүсийг суллах, террорист болон бусад гэмт хэргийн дайралтыг таслан зогсоох;
- 5) зэвсэгт эсэргүүцэл үзүүлсэн, зэвсгээ хүлээлгэн өгөх хуулийн шаардлагыг биелүүлэхээс татгалзах;
- 6) иргэдийг амь нас, эрүүл мэндэд нь заналхийлэх халдлагаас хамгаалах.

Мөн төрийн хамгаалалтыг хэрэгжүүлдэг байгууллагуудын ажилтнууд дараах тохиолдолд **зэвсэг хэрэглэнэ**:

- 1) төрийн хамгаалалтын байгууламжийн аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалагдсан объектуудыг нисгэгчгүй нисэх онгоцноос алсын удирдлагатай дохиоллыг дарах буюу хөрвүүлэх, тэдгээрийн хяналтын самбаруудад нөлөөлөх, түүнчлэн эдгээр хөлөг онгоцыг гэмтээх, устгах зорилгоор тээврийн хэрэгсэл, эсхүл бусад объектын хөдөлгөөнийг зогсоох (хэрэв өөр аргаар тэдгээрийн хөдөлгөөнийг зогсоох боломжгүй бол);
- 2) иргэдийн, эсхүл хамгаалалтыг хэрэгжүүлдэг байгууллагуудын ажилтнуудын амь нас, эрүүл мэндэд аюул заналхийлж байгаа амьтдыг устгах;
- 3) сэрэмжлүүлэх, дохио өгөх, дээшээ, эсхүл өөр аюулгүй чиглэлд тусламж дуудах зорилгоор буудах.

Хүмүүсийн амь насанд аюул заналхийлж буй зэвсэгт эсэргүүцэл, зэвсэгт бүлэглэлийн дайралт зэргээс бусад тохиолдолд эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон насанд хүрээгүй хүмүүс гэдэг нь тодорхой, эсхүл ажилтанд мэдэгдсэн бол **зэвсэг хэрэглэхийг хориглоно**.

6. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэрэг,	Төрийн хамгаалалтыг хэрэгжүүлдэг байгууллагуудад цэргийн албан хаагчид ("военнослужащий"), иргэний албан хаагчид (холбооны улсын төрийн албан хаагчид, ажилчид) ажиллана. ¹⁰²

¹⁰² ФЗ "О государственной охране", Статья 18.2 - <http://www.consultant.ru/>

эсхүл цэрэг)	
7. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	<p>ХХА нь үйл ажиллагаагаа төв болон ОХУ-ын нутаг дэвсгэрийн салбар байгууллагуудаараа явуулна.</p> <p>1) ХХА-ны Тусгай харилцаа холбоо, мэдээллийн алба (Федеральная служба охраны, Спецсвязь ФСО)</p> <p>2) Кремлийн Комендантын алба (Служба коменданта Московского Кремля)</p> <p>-Ерөнхийлөгчийн хороо буюу торгон цэрэг (Президентский полк)</p> <p>-Ерөнхийлөгчийн найрал хөгжим (Президентский оркестр)</p> <p>3) Тусгай зориулалтын гараж (Гараж особого назначения) нь ОХУ-ын Ерөнхийлөгч, ОХУ-ын Засгийн газрын тэргүүн, ОХУ-д болон гадаад улсад хийх айлчлалын үед дагалдан явах автотээврийн үйлчилгээ үзүүлнэ. Мөн төрийн хамгаалалтад байгаа бусад албан тушаалтан, гадаадын төлөөлөгчдөд болон албан ёсны томоохон арга хэмжээнд оролцоно.</p> <p>-ХХА-ны автодром нь жолоочийн сургалт, дадлагын зориулалттай нийт 66 м² талбайтай, 1380 метр урт уралдааны замтай.</p> <p>-ХХА-ны музей</p> <p>-Хүндэт харуул (Почётный эскорт)</p> <p>4) ХХА-ны Спорт клуб (Спортивный клуб ФСО)</p> <p>5) ХХА-ны Академи (Академия ФСО) нь холбооны улсын төрийн өмчит цэргийн дээд боловсролын байгууллага бөгөөд дээд болон дунд мэргэжлийн боловсрол, мэргэжлийн үндсэн болон нэмэлт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.</p> <p>-Түүний салбар сургууль нь Воронеж хот дахь Засгийн газрын харилцаа холбооны дээд сургууль бөгөөд харилцаа холбооны технологи болон системийн чиглэлээр дунд мэргэжлийн, давтан, мэргэжил дээшлүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.</p>
8. Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт, хугацаа	<p>Бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхээ больсон ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийг бүх насаар нь "Төрийн хамгаалалтын тухай" хуульд заасан арга хэмжээ, түүний дотор тусгай харилцаа холбоо, тээврийн үйлчилгээнд хамруулж, түүний байнгын болон түр хугацаагаар оршин суудаг газруудад амь насыг хамгаалах үйл ажиллагааг төрийн хамгаалалттайгаар хангана.¹⁰³</p> <p>Харин ОХУ-ын төрийн албан тушаалыг хашсан дараах хүмүүст төрийн хамгаалалтыг бүрэн эрхийн хугацаанд нь олгоно¹⁰⁴:</p> <p>-ОХУ-ын Засгийн газрын тэргүүн;</p> <p>-ОХУ-ын Холбооны Хурлын Холбооны Зөвлөлийн болон Төрийн Думын дарга нар;</p> <p>-ОХУ-ын Үндсэн хуулийн шүүхийн тэргүүн;</p> <p>-ОХУ-ын Улсын дээд үзэхийн ерөнхий шүүгч;</p> <p>-ОХУ-ын Ерөнхий шүүгч;</p> <p>-ОХУ-ын Мөрдөн байцаах хорооны дарга.</p>

2.2.БНХАУ

ХКН-ын Ерөнхий Хорооны Аюулгүй байдлын товчоо нь ХКН-ын Төв Хорооны бүтцэд багтах бөгөөд ХКН-ын Төв Хороо, БНХАУ-ын Нийгмийг аюулаас хамгаалах яам, Хятадын Ардын Чөлөөлөх Армийн Нэгдсэн штаб (хуучнаар Жанжин штаб) гэсэн гурвалсан удирдлагатай. Төрийн өндөр дээд албан тушаалтнуудын аюулгүй байдлыг гурван түвшинд хамгаалдаг.

Хүснэгт 2

Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс	
1. Байгууллагын статус	Хятадын Коммунист Намын Ерөнхий Хорооны Аюулгүй байдлын товчоо нь Цэргийн төв зөвлөлийн хамтарсан штабт харьяалагддаг

¹⁰³ ФЗ от 12.02.2001 N 12-ФЗ (ред. от 21.07.2014) "О гарантиях Президенту Российской Федерации, прекратившему исполнение своих полномочий, и членам его семьи", Статья 2.1 – <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&firstDoc=1&lastDoc=1&nd=102063833>

¹⁰⁴ ФЗ "О государственной охране", Статья 8, 9 - <http://www.consultant.ru/>.

	бөгөөд энэ нь Хятадын Коммунист намын төв хорооны дэргэдэх цэргийн түвшний анги юм. Төрийн ерөнхийлөгчийн хувийн аюулгүй байдал, БХАТИХ-ын Байнгын хорооны дарга, Төрийн зөвлөлийн ерөнхий сайд, ХКН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны байнгын хороо, ХКН-ын Төв хорооны улс төрийн товчооны аюулгүй байдлыг хариуцан ажилладаг. Товчоо нь Ардын чөлөөлөх армийн төв харуулын нэгжийг удирддаг.
2. Байгууллагын бүрэн эрх	ХКН-ын Төв Хорооны бүтцэд багтах уг байгууллага ХКН-ын Төв Хороо, БНХАУ-ын Нийгмийг аюулаас хамгаалах яам, Хятадын Ардын Чөлөөлөх Армийн Нэгдсэн штаб (хуучнаар Жанжин штаб) гэсэн гурвалсан удирдлагатайгаараа онцлог юм.
3. Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн	Хятадын аюулгүй байдлын түвшинг дараах байдлаар зэрэглэнэ: Улс төрийн товчооны байнгын хороо нь нэгдүгээр түвшний хамгаалалтад, Улс төрийн товчооны гишүүн, орлогч гишүүн, Төв Хорооны нарийн бичгийн дарга, ХКН-ын орлогч дарга, Төрийн зөвлөлийн дарга хоёрдугаар түвшний хамгаалалтад, Хятадын Ардын улс төрийн зөвлөлдөх зөвлөлийн үндэсний хорооны орлогч дарга, Дээд ардын шүүхийн ерөнхийлөгч, Прокурор нь гуравдугаар түвшний хамгаалалтад тус тус байна. Төв засгийн газрын харьяа аймаг, автономит муж, засаг захиргааны байгууллагууд дахь нам, засгийн газрын удирдагчид мөн хамгаалалтад байдаг.
4. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт	Галт зэвсэг ашиглах эрхтэй.
5. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэрэг, эсхүл цэрэг)	Хамгаалалтын ажилтнууд нь ХАЧА-ийн цэргийн алба хаагчийн статустай төдийгүй уг байгууллага “ХАЧА-ийн 2 дугаар дивиз” гэсэн байлдааны дугаартай. Бүрэлдэхүүнд нь нам, төрийн дээд удирдлагын хамгаалалтыг шууд гардан хэрэгжүүлдэг “61889 дүгээр отряд” багтдаг байна. Энэхүү байгууллага нь биечилсэн хамгаалалтаас гадна улс төрийн (үзэл суртлын) ажил эрхлэх үүргийг давхар хүлээдэг.
6. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	Төв аюулгүй байдлын товчоо нь Ерөнхий алба, Улс төрийн хэлтэс, Бодлогын судалгааны газар, Үйл ажиллагааны алба, Тагнуулын газар, Технологийн газар, Харилцаа холбооны хэлтэс, Сургалтын алба, Аюулгүй байдлын газар, Барилгын тойм, алба, хэлтсээс бүрддэг.
7. Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт, хугацаа	Төрийн зөвлөлийн 7 гишүүнийг бүх насаар нь хамгаална. Зарим албан тушаалтныг албан тушаалаа өгснөөс хойш 5-10 жил хамгаална.

2.3.ЯПОН

Япон Улсын хувьд Төрийн хамгаалалттай холбоотой асуудлыг Японы Цагдаагийн байгууллагын тухай, Цагдаагийн үүрэг гүйцэтгэх тухай хууль болон холбогдох бусад хууль, тогтоолоор зохицуулж байна.

Төрийн тусгай хамгаалалттай холбоотой чиг үүргийг хэрэгжүүлж буй байгууллага болох **Аюулгүй байдлын ажиллагааны газрын** статусын хувьд цагдаагийн агентлагийн бүтцийн нэгж байна. Харин Японы цагдаагийн байгууллага нь Засгийн газрын Тамгын газрын холбогдох асуудал эрхэлсэн Комисст харьяалагдана. Ингэхдээ ҮЦА-ийн улс төрөөс хараат бусаар ажиллах нөхцөлийг хангах асуудалд онцгой анхаарсан байна.¹⁰⁵

¹⁰⁵ “Ерөнхий сайд Комисст шууд тушаал өгч, хяналт тавих эрхгүй ба энэ нь Комиссын улс төрийн төвийг сахисан байдлын баталгаа болдог. Комисс нь цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааг удирдан явуулж, цагдаагийн алба хаагчдын сургалт, цагдаагийн холбоо, мэдээллийн арга технологид тулгуурлан мэдээллийг нарийвчлан задлан шинжлэх, гэмт хэргийн статистик, гэмт хэргийн криминалистик шинжилгээнд дүгнэлт

Хамгаалалтын товчоо Аюулгүй байдлын ажиллагааны газар нь тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтны аюулгүй байдал, хамгаалалтыг хариуцах болон томоохон хэмжээний осол, гамшиг, терроризмтой тэмцэх сөрөх тусгай ажиллагаа хариуцсан хоёр хэлтэстэй байна.

ҮЦА-ийн Ерөнхий комиссарыг Ерөнхий сайдын зөвшөөрснөөр ОНАБУК томилно. Харин Ерөнхий комиссар Комиссын хяналтан дор агентлагийн ерөнхий үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, удирдлагаар хангаж, агентлагийн ажилтнуудыг томилно.

Цагдаагийн байгууллагын тухай хуульд заасны дагуу Эзэн хаан, түүний гэр бүлийн хамгаалалтыг ҮЦА-ийн харьяа Эзэн хааны харуулын төв штаб хариуцна.

Төрийн албаны ангиллын хувьд ҮЦА нь цагдаагийн ажилтан, эзэн хааны харуул хамгаалалтын ажилтан, бичиг хэргийн ажилтан, техникийн ажилтан болон шаардлагатай бусад ажилтнуудаас бүрдэнэ. ҮЦА-ийн удирдлага (Мэдээлэл, холбооны товчооны Ерөнхий захирлаас бусад) болон бусад албан тушаалтан цагдаагийн алба хаагч байна.

ҮЦА ны орон тооны хувьд: нийт ажиллагсдын тоо 7900 орчим байгаас цагдаагийн алба хаагч 2200, эзэн хааны харуул 900, инженер 4800, захиргааны ажилтнууд байна. (Нээлттэй эх сурвалжуудад нэгжүүдийн орон тоог нарийвчлан заагаагүй байна.)

Хүснэгт 3

Япон	
1. Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	- Цагдаагийн байгууллагын тухай хууль, (1954 он) ¹⁰⁶ - Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хууль, (1948 он) ¹⁰⁷ - бусад эрх зүйн акт.
2. Байгууллагын статус (бие даасан агентлаг эсэх)	Япон Улсын төрийн тусгай хамгаалалттай холбоотой чиг үүргийг хэрэгжүүлэх гол байгууллага, нэгж нь Үндэсний Цагдаагийн Агентлаг (National Police Agency)-ийн <u>Хамгаалалтын товчоо</u> (Security Bureau)-ны <u>Аюулгүй байдлын ажиллагааны газар</u> (Security operations department) юм. Харин <u>Үндэсний Цагдаагийн Агентлаг</u> (ҮЦА) нь Японы Засгийн газрын Тамгын газрын (Cabinet Office) Олон нийтийн аюулгүй байдлын үндэсний комисс (National Public Safety Commission)-т харьяалагдана. Японы Үндэсний цагдаагийн байгууллага нь Олон нийтийн аюулгүй

хийх, цагдаагийн тоног төхөөрөмжтэй холбогдох үйл ажиллагааг нэгдсэн харьяалал доор байлгахын сацуу цагдаагийн байгууллагын захиргааг зохицуулснаар хүний эрх болон эрх чөлөөг хамгаалан, олон нийтийн амгалан тайван байдлыг болон хэв журмыг сахиулах үүрэгтэй ажилладаг.

Комисс нь ҮЦА-ийн Ерөнхий комиссар болон орон нутгийн цагдаагийн байгууллагын дарга нарыг томилдог. Комисс нь ҮЦА-аар дамжуулан орон нутгийн цагдаагийн байгууллагуудад шууд бус хяналт тавьдаг.

Комисс нь дарга, таван гишүүнээс бүрдэнэ. Олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах ба Засгийн газрын бодлогын уялдааг хангахын тулд Комиссын дарга нь төрийн сайд байх ба тэрээр комиссын хурлыг даргална. Гишүүдийг Ерөнхий сайд Парламентын дээд, доод хоёр танхимтай зөвшилцөн 5 жилээр томилно.

Комиссын гишүүнээр сүүлийн таван жилийн хугацаанд цагдаагийн байгууллагад болон прокурорын байгууллагад төрийн алба хашиж байсан хүмүүсийг томилохгүй. Улс төрийн төвийг сахих байдлыг хангах үүднээс нэг намаас хоёроос илүүгүй гишүүнийг томилохгүй.

Комисс нь долоо хоног бүр хуралдах ба шаардлагатай тохиолдолд ээлжит бусаар хуралдана.”

Японы Цагдаагийн байгууллагын 2019 оны үйл ажиллагааны тайлан, Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас.

https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2019/Police_of_Japan_2019_5.pdf хандсан 2020.04.03

¹⁰⁶ Цагдаагийн байгууллагын тухай хууль, 1954 он (2019 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдөр шинэчлэн найруулсан.) Японы албан ёсны мэдээллийн цахим сан. Японы дотоод хэрэг, харилцаа холбооны яам. https://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=329AC0000000162 хандсан 2020.04.03. *япон хэл дээр*

¹⁰⁷ Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хууль, 1948 он. Японы албан ёсны мэдээллийн цахим сан. Японы дотоод хэрэг, харилцаа холбооны яам. https://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=323AC0000000136, <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=2229&vm=04&re=02> хандсан 2020.04.03.

	<p>байдлын үндэсний комисс болон Үндэсний Цагдаагийн Агентлагаас бүрдэнэ.¹⁰⁸</p> <p>ҮЦА-ийн харьяанд Үндэсний цагдаагийн академи, Цагдаагийн шинжлэх ухааны Үндэсний судалгааны хүрээлэн, <u>Эзэн хааны харуулын төв штаб</u> (<i>The Imperial Guard Headquarters</i>) үйл ажиллагаа явуулна. Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасны дагуу Эзэн хааны харуулын төв штаб нь Эзэн хаан, хатан, ханхүү болон эзэн хааны гэр бүлийн бусад гишүүдийг хамгаалахаас гадна Эзэн хааны ордон ба Эзэн хааны бусад байгууламжийн аюулгүй байдлыг хариуцна. ЭХХТШ нь Эзэн хааны Цагдаагийн газар (<i>Imperial Police Administration</i>), Эзэн хааны аюулгүй байдал (<i>Imperial Security</i>) болон Эзэн хааны хараа хяналт (<i>Imperial Escort</i>) хариуцсан хэлтсээс бүрдэнэ.¹⁰⁹ Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.5-д заасны дагуу Эзэн хааны харуулын төв штабын байршил болон дотоод зохион байгуулалтыг Засгийн газрын Тамгын газрын захирамжаар тогтооно.</p>
3. Байгууллагын бүрэн эрх	<p>2019 он хүртэл Хамгаалалтын товчоо нь гадаадын иргэд болон гадаадад үйл ажиллагаа явуулдаг Японы иргэдтэй холбоотой асуудлыг хариуцдаг гадаад харилцаа болон тагнуулын гэсэн хоёр газартай үйл ажиллагаа явуулж ирсэн.</p> <p>2019 онд оруулсан өөрчлөлтөөр Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2-т заасны дагуу <u>Хамгаалалтын товчоо</u> (<i>Security Bureau</i>)-ны Гадаад харилцаа ба тагнуулын газруудыг нэгтгэж Гадаад харилцаа, тагнуулын газар (<i>Foreign affairs and intelligence department</i>) болгон өөрчилсөн, <u>Аюулгүй байдлын ажиллагааны газар</u> (<i>Security operations department</i>)-ыг шинээр байгуулсан.¹¹⁰ Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1-т заасны дагуу Хамгаалалтын товчоо нь Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн дараах үндсэн асуудлыг хариуцна. Үүнд: Хамгаалалтын цагдаатай (<i>Security Police</i>) холбоотой асуудал; Эзэн хааны харуултай холбоотой асуудал; Төрийн хамгаалалтад байх хүмүүсийн хамгаалалттай холбоотой асуудал; Хамгаалалтын хэрэгжүүлэлттэй холбоотой асуудал; Хуулийн 71 дүгээр зүйлд заасан онц байдалд авах арга хэмжээний төлөвлөгөө болон түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой асуудал.</p> <p>2016 оны Чухал объектын ойр орчимд алсын зайн удирдлагатай хөдөлгөөнт төхөөрөмж (дрон гм.) нисгэхийг хориглох тухай хуульд¹¹¹ заасны дагуу тусгай хамгаалалттай объектын (үүнд: Парламентын ордон, Ерөнхий сайдын өргөө, гадаад дипломат төлөөлөгчдийн газрын байр, батлан хамгаалахтай холбоотой байгууламж, цөмийн цахилгаан станц гм.)¹¹² ойр орчимд дрон нисгэхийг хориглосон. Дроныг хууль бусаар нисгэсэн тохиолдолд цагдаагийн алба хаагчид нислэгийг зогсоох болон дроныг устгах зэрэг шаардлагатай арга хэмжээ авах эрхтэй.¹¹³</p>
4. Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн байдал	<p>ҮЦА-ийн Ерөнхий комиссарыг Ерөнхий сайдын зөвшөөрснөөр Олон нийтийн аюулгүй байдлын үндэсний комисс (ОНАБҮК) томилно. Үндэсний цагдаагийн агентлагийн дарга нь Олон нийтийн аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлийн удирдлагад захирагдаж, Цагдаагийн газрын албыг нэгтгэн хариуцаж, ажилтнуудыг томилж, халах болон ажилтнуудын албан үүргийн гүйцэтгэлийг нэгтгэн хянахын сацуу Цагдаагийн агентлагийн</p>

¹⁰⁸ Мөн тэнд.

¹⁰⁹ Мөн тэнд.

¹¹⁰ Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас. Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийг шинэчилсэнтэй холбоотой орох өөрчлөлтүүдийн талаарх мэдээлэл.

¹¹¹ Чухал объектын ойр орчимд алсын зайн удирдлагатай хөдөлгөөнт төхөөрөмж (дрон гм.) нисгэхийг хориглох тухай хууль, 2016 он.
https://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=428AC1000000009 > хандсан 2020.04.03

¹¹² Холбогдох хуулиар нарийвчлан зохицуулсан.

¹¹³ Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас. Хамгаалалтын товчооны талаарх мэдээлэл.
<https://www.npa.go.jp/english/bureau/security/index.html> > хандсан 2020.04.03

	<p>харьяалагдах албан үүргийн тухайд засаг захиргааны нэгжийн цагдаагийн байгууллагыг удирдан ажилладаг.¹¹⁴</p> <p>Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд “Тамгын газар нь Ерөнхий захирал, Товчоо бүр нь Ерөнхий захиралтай байх ба тэдгээр нь өгсөн чиглэлийн дагуу өөрсдийн нэгжийн үйл ажиллагааг удирдана. Хэлтэс бүр даргатай байх ба өөрсдийн нэгжээ удирдлагаас өгсөн чиглэлийн дагуу удирдана.” гэж заасан.</p>
5. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт, үндэс	<p>Цагдаагийн алба хаагчийн зэвсэг ашиглах нөхцөлийн талаарх ерөнхий зохицуулалтыг Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлээр зохицуулсан бол, мөн хуулийн 67 дугаар зүйлд Цагдаагийн алба хаагч нь албан үүргээ гүйцэтгэхийн тулд жижиг хэмжээний зэвсэгтэй байж болно, 68 дугаар зүйлийн 68.1-т Засгийн газрын тогтоолд заасны дагуу төрөөс ҮЦА-ийн цагдаагийн алба хаагчдыг хувцас болон албан үүргээ гүйцэтгэх хугацаанд шаардагдах шаардлагатай хэрэгслээр хангана заасан байна.</p> <p>Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1-т заасны дагуу цагдаагийн алба хаагч нь гэмт этгээдийг баривчлах, оргохоос урьдчилан сэргийлэх, өөрийгөө болон бусдыг хамгаалах албан үүргээ гүйцэтгэж байхад эсэргүүцэл үзүүлсэн зэрэг тохиолдолд тухайн нөхцөлд байдалд шаардлагатай хүрээнд зэвсэг ашиглаж болно. Ингэхдээ цагдаагийн алба хаагч нь Эрүүгийн хууль (1907 он)-ийн 36 дугаар зүйл (бие хамгаалах), эсхүл мөн хуулийн 37 дугаар зүйл (аюултай довтолгооноос зайлсхийх) болон дор зааснаас бусад тохиолдолд бусдад гэмтэл учруулахыг хориглоно.</p> <p>(i) цаазаар авах ял, бүх насаар хорих ял, эсхүл гурав ба түүнээс доошгүй жилийн хугацаагаар хорих ялаар шийтгүүлэх онц харгис, аюултай гэмт хэрэг үйлдсэн, эсхүл хангалттай үндэслэлээр дээрх хэрэгт сэжиглэгдсэн этгээд нь цагдаагийн алба хаагчийн албан үүргээ гүйцэтгэж байхад зугтаахыг оролдсон, эсхүл гуравдагч этгээд дээр дурдсан этгээдийг зугтаалгахаар саад учруулсан тохиолдолд цагдаагийн алба хаагч өөр арга хэмжээ авах боломжгүй гэж үзсэн бол;</p> <p>(ii) Баривчлах захирамжийн дагуу баривчлах, шүүхэд зарлан дуудах, саатуулах шийдвэрийг үндэслэн цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байхад тухайн этгээд зугтаахыг оролдсон, эсхүл гуравдагч этгээд дээр дурдсан этгээдийг зугтаалгахаар саад учруулсан тохиолдолд цагдаагийн алба хаагч өөр арга хэмжээ авах боломжгүй гэж үзсэн бол;</p> <p>ОНАБҮК-ийн 2002 оны 16 дугаар тогтоолоор Цагдаагийн алба хаагчдын тусгай галт зэвсэг ашиглах, эзэмших журмыг¹¹⁵ баталсан. Тус журамд заасан тусгай галт зэвсэг гэж Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хуулийн 67 дугаар зүйлд заасан “жижиг хэмжээний зэвсэг” (<i>small-sized weapon</i>)-ийг хэлнэ. Журмаар цагдаагийн алба хаагч болон эзэн хааны харуул, хамгаалалт хариуцсан ажилтнуудад галт зэвсэг олгох журам (галт зэвсэг олгох ажилтанд тавигдах шаардлага гм.) эзэмших, ашиглах галт зэвсгийн төрөл, галт зэвсэг хадгалах, ашиглах нөхцөл зэргийг нарийвчлан тогтоосон.</p>

¹¹⁴ Японы Цагдаагийн байгууллагын 2019 оны үйл ажиллагааны тайлан, Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас.

https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2019/Police_of_Japan_2019_5.pdf хандсан 2020.04.03

¹¹⁵ ОНАБҮК-ийн 2002 оны 16 дугаар тогтоолоор Цагдаагийн алба хаагчдын тусгай галт зэвсэг ашиглах, эзэмших журам

https://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=414M60400000016 хандсан 2020.04.03. япон хэл дээр

6. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэргийн, эсхүл энгийн)	Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасны дагуу ҮЦА-т цагдаагийн ажилтан, эзэн хааны харуул хамгаалалтын ажилтан, бичиг хэргийн ажилтан, техникийн ажилтан болон шаардлагатай бусад ажилтнуудыг томилно. Ерөнхий Комиссар, Дэд Комиссар, Тамгын газрын Ерөнхий захирал, Товчооны Ерөнхий захирал (Мэдээлэл, холбооны товчооны Ерөнхий захирлаас бусад), орон нутгийн цагдаагийн товчооны Ерөнхий захирал болон Засгийн газрын тогтоолоор баталсан бусад албан тушаалтан цагдаагийн алба хаагч байна. Хамгаалалтын товчооны ажилтнуудыг ҮЦА-ийн харьяа Цагдаагийн академи бэлтгэнэ.
7. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 1-т заасны дагуу ҮЦА нь Тамгын газар болон 5 дотоод товчоотой (Олон нийтийн аюулгүй байдлын товчоо, Эрүүгийн мөрдөн байцаах товчоо, Зам тээврийн товчоо, Хамгаалалтын товчоо, Мэдээлэл холбооны товчоо). Хамгаалалтын товчооны <u>Аюулгүй байдлын ажиллагааны газар</u> (<i>Security operations department</i>) нь төрийн тусгай хамгаалалттай холбоотой чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Тус газар нь 2 хэлтэстэй бөгөөд Аюулгүй байдлын ажиллагааны <u>1 дүгээр хэлтэс</u> (<i>First Security Operations Division</i>) нь тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтны ¹¹⁶ аюулгүй байдал, хамгаалалтыг хариуцах бол Аюулгүй байдлын ажиллагааны 2 дугаар хэлтэс (<i>Second Security Operations Division</i>) томоохон хэмжээний осол, гамшиг болон терроризмтой тэмцэх ажиллагааг хариуцна. ¹¹⁷ 2018 оны байдлаар Цагдаагийн байгууллагын нийт ажилтны тоо ойролцоогоор 296700 байн гэж ҮЦА-ийн цахим хуудсанд мэдээлжээ. Үүний дотор ҮЦА-ийн нийт ажиллагсдын тоо 7900 орчим байгаас цагдаагийн алба хаагч 2200, эзэн хааны харуул 900, инженер 4800 болон захиргааны ажилтнууд байна. Харин орон нутгийн цагдаагийн алба хаагчдын нийт тоо 288000 байна. Үүнээс цагдаагийн алба хаагч 260400, инженер 28400 болон захиргааны ажилтнууд багтаж байна. ¹¹⁸ (Нээлттэй эх сурвалжуудад нэгжүүдийн орон тоог нарийвчлан заагаагүй байна)

UIN.MN
СУДАЛГААНЫ САН

¹¹⁶ Тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтан нь Ерөнхий сайд, бусад сайд нар (Парламентын дээд, доод танхимын спикер, Токио хотын дарга), гадаадын төрийн өндөр дээд, хэмжээний зочид болон холбогдох бусад этгээдийг хэлнэ.

Хамгаалалтын журам. ОНАБҮК-ийн 1975 оны 3 дугаар тогтоол.

https://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=340M50400000003> хандсан 2020.04.03 *япон хэл дээр*

https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2019/Police_of_Japan_2019_31.pdf>

¹¹⁷ Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас. Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийг шинэчилсэнтэй холбоотой орох өөрчлөлтүүдийн талаарх мэдээлэл.

<https://www.npa.go.jp/hakusyo/r01/honbun/html/vf131000.html>> хандсан 2020.04.03. *япон хэл дээр*

¹¹⁸ Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас. Цагдаагийн байгууллагын тухай хуулийг шинэчилсэнтэй холбоотой орох өөрчлөлтүүдийн талаарх мэдээлэл.

https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2019/Police_of_Japan_2019_6.pdf> хандсан 2020.04.03

2. Ерөнхийлөгчийн хамгаалалттай холбоотой тагнуулын мэдээлэл болон мэдээлэл солилцох, дүн шинжилгээ хийх;
3. Аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлуудыг тус тус шийдвэрлэнэ.

Хорооны бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар шийдвэрлэнэ.

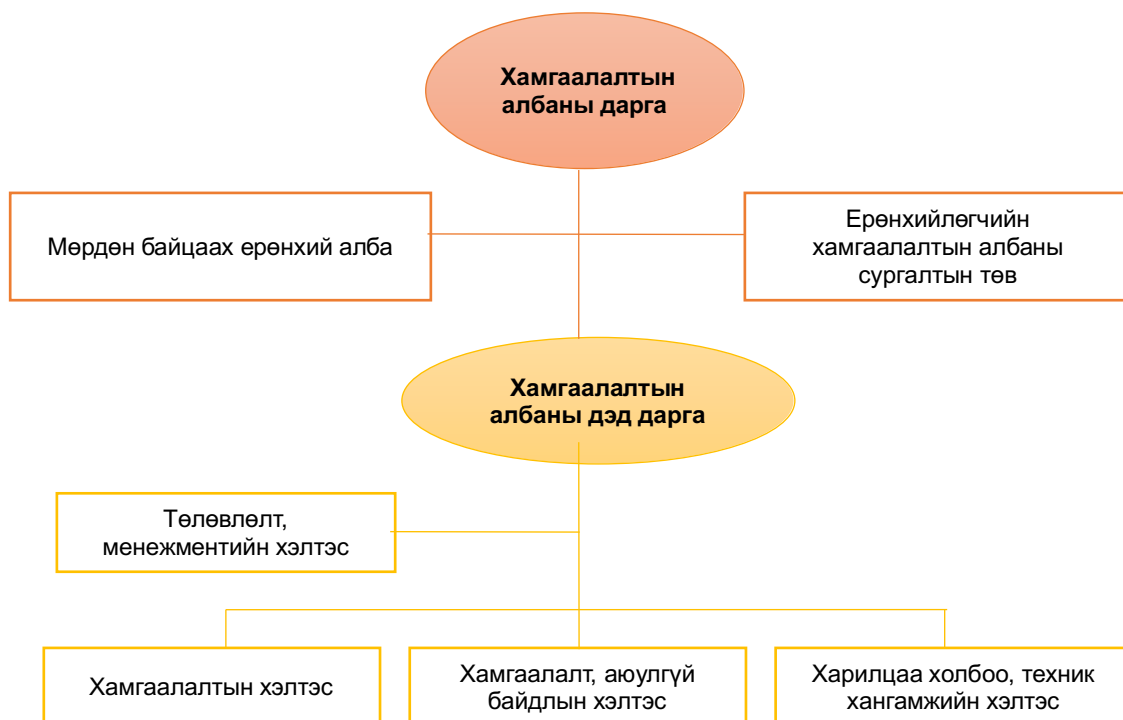
Хорооны бүрэлдэхүүнд Үндэсний тагнуулын албаны ажилтан, Гадаад харилцааны яам, Цагдаагийн ерөнхий газар, Дээд прокурорын газар, Хууль зүйн яам, батлан хамгаалах яам, Дэд бүтэц, тээврийн яам, Соёл, спорт, аялал жуулчлалын яам, Гаалийн газар, Шинжлэх ухаан, мэдээллийн технологийн яам, Усан цэргийн анги болон Далайн цагдаагийн газар зэрэг 16 байгууллагын төлөөлөл ордог.

Хүснэгт 4

Бүгд Найрамдах Солонгос Улс		
1	Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хууль Олон талт дээд хэмжээний уулзалтын аюулгүй байдал, аюулгүй байдлын менежментийн журам Ерөнхийлөгчийн харуул ба түүний харьяа байгууллагуудын алба Ерөнхийлөгчийн аюулгүй байдал, аюулгүй байдлын арга хэмжээний хорооны дүрэм Ерөнхийлөгчийн аюулгүй байдлын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай зарлиг
2	Байгууллагын статус (бие даасан агентлаг эсэх)	Бие даасан мэргэжлийн аюулгүй байдлын агентлаг
3	Байгууллагын бүрэн эрх	<i>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хуулийн 3 дугаар зүйл.</i> 1. Ерөнхийлөгч түүний гэр бүл 2. Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон хүн ба түүний гэр бүл 3. Ерөнхийлөгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн тохиолдолд түүний гэр бүл, хүүхдийг тогтоосон хугацаанд 4. Ерөнхийлөгчийн үүрэг гүйцэтгэгч, түүний эхнэр, нөхөр 5. Гадаад орны төрийн тэргүүн эсвэл Засгийн газрын тэргүүн, түүний гэр бүлийн гишүүн 6. Солонгос улсад айлчилж байгаа бол 7. Хамгаалалтын албаны дарга хамгаалалт шаардлагатай гэж үзсэн гадаад, дотоод албан тушаалтан
4	Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн байдал	- Ерөнхийлөгчийн баталсан журмын дагуу Хамгаалалтын албаны өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах - Эрх олгосон албан хаагчдийг томилох - Хамгаалалтын ажилтан шинээр авах асуудлыг шийдвэрлэх
5	Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт, үндэс	<i>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хуулийн 19 зүйл.</i> Албан үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай гэж үзвэл албан хаагч харьяалах даргын зөвшөөрлөөр зэвсэг хэрэглэж болно.
6	Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэргийн эсхүл энгийн)	<i>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хуулийн 6 зүйл.</i> Хамгаалалтын алба тусгай албаны төрийн албан хаагчийн 1-9 дүгээр түвшний хамгаалалтын алба хаагчид болон техникийн албаны төрийн албан хаагчдаас бүрдэнэ. Мөн шаардлагатай гэж үзвэл энгийн болон тусгай албадын төрийн албан хаагчид ажиллуулж болно. Хамгаалалтын алба хаагчдын ажил үүргийн хуваарийг Ерөнхийлөгч батална. 5-аас дээш түвшний хамгаалалтын ажилтан болон тусгай албадын төрийн албан хаагчийг Хамгаалалтын албаны даргын санал болгосноор Ерөнхийлөгч томилно. Бусад хамгаалалтын болон тусгай

	албадын албан хаагчийг хамгаалалтын албаны дарга томилно. 1-3 дугаар түвшний хамгаалалтын ажилтан болон тусгай албадын ажилтнуудыг шинээр авах асуудлыг Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.
7 Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	<p>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны даргын удирдлагад дэд дарга, Мөрдөн байцаах ерөнхий алба, PSS сургалтын төв байдаг.</p> <p>Дэд даргын удирдлагад Төлөвлөлт, менежментын хэлтэс, Хамгаалалтын хэлтэс, Хамгаалалт, аюулгүй байдлын хэлтэс, Харилцаа холбоо, техник хангамжийн хэлтсүүд ажилладаг.</p> <p>Хэлтсүүдийн чиг үүрэг:</p> <p>Төлөвлөлт, менежментын хэлтэс</p> <ul style="list-style-type: none"> - Үндэсний ассамблей, төсөв зэрэг гадагшаа чиглэсэн ажил болон байгууллага, албан хаагчдийн удирдлага, зохион байгуулалтын асуудлууд - Ирээдүйн хамгаалалтын эрсдлийн талаар анализ хийх болон бэлтгэх, урьдчилан сэргийлэх асуудал <p>Хамгаалалтын хэлтэс</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх болон сонгон шалгаруулах үйл ажиллагаатай холбоотой асуудал - Өмнөд Солонгос улсад айлчилж буй гадаадын төрийн тэргүүн, засгийн газрын тэргүүн зэрэг гол хүмүүсийн хамгаалалтын асуудал <p>Хамгаалалт, аюулгүй байдлын хэлтэс</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ерөнхийлөгчийн ордон болон эргэн тойрны аюулгүйн бүсийн эрсдлийн хамгаалалтыг нэгтгэх удирдах асуудал - Ерөнхийлөгчийн ордон болон түүний дотоод, гадаад талын хамгаалалтыг удирдан зохион байгуулах асуудал - Ордны дотоод, гадаад хамгаалалттай холбоотой мэдээлэл цуглуулах болон аюулгүй байдлыг хангах асуудал - Арга хэмжээний талбарын аюулгүй байдлын эсрэг арга хэмжээ болон өмнөх ерөнхийлөгчийн хамгаалалт асуудал <p>Харилцаа холбоо, техник хангамжийн хэлтэс</p> <ul style="list-style-type: none"> - тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийн зохион байгуулалт, хамгаалалтын тээврийн хэрэгслийн үйлчилгээ зэрэг хамгаалалтын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх асуудал - Төрийн үйл ажиллагаанд холбооны сүлжээг зүй зохистой ашиглах болон шинжлэх ухаанч хамгаалалтын систем бий болгох, мэдээллийн технологийн тоног төхөөрөмжийг хөгжүүлэх асуудал <p>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны сургалтын төв</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хамгаалалтын аюулгүй байдлын менежментийн талаарх эрдэм шинжилгээний судалгаа хийх - Ажилчдыг сургах болон хамгаалалтын аюулгүй байдлын хүрээнд алба хашиж байгаа төрийн албан хаагчдад зориулсан сургалт
8 Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас буусны дараах хамгаалалтын зохицуулалт	<p><i>Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хуулийн 3 дугаар зүйл.</i></p> <p>Өөрөө хүсэлт гаргаагүй бол Ерөнхийлөгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн өдрөөс хойш 7 жилийн хугацаанд түүний гэр бүл, хүүхдүүдийг хамгаална, гэхдээ ерөнхийлөгч бүрэн эрхийн хугацаанаас өмнө албан тушаалаасаа чөлөөлөгдсөн, албан тушаал хашиж байх хугацаандаа мөн чөлөөлөгдсөний дараа нас барвал хамгаалалтын хугацааг тухайн үйл явдлаас хойш 2 жил, албан тушаалаасаа чөлөөлөгдсөний дараа нас барсан тохиолдолд хамгаалалтын хугацааг чөлөөлөгдсөн өдрөөс тооцно.</p>

БНСУ-ын Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны бүтэц

2.5.БНКаз.У

Уг асуудлыг Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хуулиар (О Службе государственной охраны Республики Казахстан) зохицуулж байна. Төрийн хамгаалалтын алба нь Казахстан Улсын Ерөнхийлөгчид шууд харьяалагдаж тайлагнах бөгөөд хууль тогтоомжоор олгосон эрх хэмжээнийхээ хүрээнд төрийн хамгаалалтад байх хүн болон объектын аюулгүй байдлыг хангах үүрэг бүхий үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаалах хүчинд хамааралтай төрийн тусгай байгууллага юм.

Төрийн хамгаалалтын албаны бүтэц, орон тоог албаны даргын санал болгосноор Казахстан улсын Ерөнхийлөгч тогтооно. Тус алба нь албан хаагч, цэргийн албан хаагч, энгийн ажилчдаас бүрдэнэ.

Хүснэгт 5.

Бүгд Найрамдах Казахстан Улс	
1. Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	<u>Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хуулиар (О Службе государственной охраны Республики Казахстан) зохицуулж байна.</u>
2. Байгууллагын статус	Төрийн хамгаалалтын алба нь Казахстан улсын Ерөнхийлөгчид шууд харьяалагдаж тайлагнах бөгөөд хууль тогтоомжоор олгосон эрх хэмжээнийхээ хүрээнд төрийн хамгаалалтад байх хүн болон объектын аюулгүй байдлыг хангах үүрэг бүхий үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаалах хүчинд хамааралтай төрийн тусгай байгууллага юм.
3. Байгууллагын бүрэн эрх	Төрийн хамгаалалтын алба нь дараах эрхтэй байна ¹²⁰ . 1. Төрийн хамгаалалтад авсан объектод нэвтрэн орох болон гарахад (тээврийн хэрэгсэлтэй болон тээврийн хэрэгсэлгүй) нарийн шалгах, тухайн хүний биедээ авч яваа эд зүйлийг түүнчлэн, тээврийн хэрэгсэл болон тээврийн хэрэгслээр авчирсан эд зүйлийг техник хэрэгсэл ашиглан нарийн шалгана. Объектод эд зүйл болон бодис

¹²⁰ Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (О Службе государственной охраны Республики Казахстан), 9 дүгээр зүйл http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002483_

-
- авч орохыг хориглох бөгөөд авч орохыг хориглох эд зүйл, бодисын жагсаалтыг Төрийн хамгаалалтын албаны тэргүүн тогтооно. Албан ажлын хэрэгцээнд баримт болон үйл явдлын зураг авах, дуу, дүрсний бичлэг хийх, кино зураг авах эрхтэй.
2. Төрийн хамгаалалтад авсан хүний амь нас, эрүүл мэнд, эрх, эрх чөлөө, нэр төр, эд хөрөнгөд халдах нөхцөл үүсэхээс хамгаалах төлөвлөгөө, заавар зөвлөмж гаргана. Энэ хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:
 - Төрийн хамгаалалтад авсан хүн болон объектыг хамгаалах, тэдгээрт үйлчлэх хувь хүн болон хуулийн этгээдийг хянаж шалгана.
 - Терроризмын эсрэг үйл ажиллагаанд оролцох тохиолдолд Терроризмын эсрэг үйл ажиллагааны тухай хуульд заасан арга хэмжээ болон түр хугацааны хоригийг хэрэгжүүлнэ.
 - Хуульд заасны дагуу тодруулах байцаалт (дознания) авч болно.
 - Төрийн хамгаалалтад авсан хүн болон объектын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор Эрэн сурвалжлах ажиллагааны тухай болон Сөрөг тагнуулын ажиллагааны тухай хуулийн дагуу эрэн сурвалжлах болон сөрөг тагнуулын үйл ажиллагаа явуулна.
 3. Байгууллага, цэргийн анги бие бүрэлдэхүүний албан байр, иргэдийн орон сууц болон бусад төрлийн орон байр, тээврийн хэрэгсэл, харилцаа холбооны хэрэгсэл болон бусад эд хөрөнгийг харилцан тохирсны дагуу ашиглана.
 4. Албан үүргээ гүйцэтгэхдээ төрийн байгууллага, бусад байгууллага (өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр), цэргийн анги бие бүрэлдэхүүнээс шаардлагатай мэдээллийг холбогдох журмын дагуу авна.
 5. Төрийн хамгаалалтад авсан хүний зочлох орон байр, байшин барилга, барилга байгууламж, тэдгээрийн ойр орчмын бүсийг, түүнчлэн хамгаалалтад авсан объектын ариун цэвэр-эрүүл ахуйд хяналт тавих, байгаль орчны, цацраг идэвхжилтийн, биологийн, химийн, болон халдварт өвчний нөлөөнөөс хамгаалах үйл ажиллагааг зохион байгуулж хэрэгжүүлнэ. Хамгаалалтад авсан хүний аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалалтад авсан объектын харуул хамгаалалтыг зохион байгуулах, гүйцэтгэх, түүнчлэн, харуул хамгаалалтын ажилд оролцох бие бүрэлдэхүүн болон хамгаалалтын хэрэгслүүдийг төрийн байгууллагуудтай хэлэлцсэний дагуу тодорхойлно.
 6. Төрийн хамгаалалтын алба өөрийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллана.
 7. Төрийн хамгаалалтын албаны тусгай бэлтгэлийг хангасан албан хаагчид албаны зэвсэг болон тусгай хамгаалалтын хэрэгслийг хадгалах, биедээ авч явах зөвшөөрөл өгнө.
 8. Хамгаалалтын ажлыг зохион байгуулж хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд албан хаагчдыг бусад улс орон руу томилон ажиллуулна.
 9. Батлан хамгаалах яам, Дотоод хэргийн яам, Үндэсний аюулгүй байдлын албаны харьяа боловсролын болон эрдэм шинжилгээний байгууллагатай, түүнчлэн гадаад орны холбогдох боловсролын байгууллагатай харилцан тохиролцсоны дагуу боловсон хүчнийг бэлтгэнэ, мэргэшил дээшлүүлнэ. Төрийн хамгаалалтын алба, Зэвсэгт хүчин, бусад цэрэг болон цэргийн бие бүрэлдэхүүн, хууль сахиулах, төрийн тусгай байгууллагуудын, түүнчлэн олон улсын гэрээнд заасны дагуу гадаад орны тусгай албадын албан хаагч болон цэргийн албан хаагчдыг сургах, бэлтгэх, дахин бэлтгэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.
 10. Бүртгэлд буй объектуудыг ашиглах, тэдгээрийн техник засвар үйлчилгээ, ариун цэвэр-эрүүл ахуйг хангах, байгаль орчин болон халдварт өвчний нөлөөнөөс хамгаалах ажлыг зохион байгуулна.
-

	Төрийн хамгаалалтын албаны байрлаж буй газраас өөр газарт тусгай нэгж байгуулах эрхтэй (эрх бүхий байгууллагын бүртгэлд бүртгүүлэхгүй).
	11. Ажил үүргээ амжилттай гүйцэтгэсэн албан хаагчийг урамшуулна, хуульд заасан журмын дагуу Казахстан улсын төрийн шагналд нэр дэвшүүлнэ.
	12. Казахстан улсын иргэдийг сайн дурын үндсэн дээр тус албаны орон тооны бус ажилтнаар ажиллуулна.
	13. Харуул хамгаалалтын үүргийг гүйцэтгэхдээ шаардлагатай үед дотоод хэргийн байгууллага, төрийн тусгай байгууллага болон бусад төрийн байгууллагуудын хүн хүч, хамгаалалтын хэрэгслийг татан оролцуулна. Төрийн байгууллагуудыг харуул хамгаалалтын ажилд татан оролцуулах журмыг нэгдсэн зохицуулалтын эрх зүйн актаар зохицуулна (совместный нормативный правовой акт).
4. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт, үндэс	<p>Төрийн хамгаалалтын албаны албан хаагч болон цэргийн албан хаагчид зэвсэг, хамгаалалтын тусгай хэрэгслийг биедээ авч явах, хадгалах, хэрэглэх болон хүч хэрэглэх эрхтэй. Түүнчлэн тусгай бэлтгэл хангах, хүч хэрэглэх болон хамгаалалтын тусгай хэрэгсэл, зэвсэг шаардлага хангаж буй эсэхийг хуваарийн дагуу шалгаж байх үүрэгтэй байна. Тус албаны албан хаагч, цэргийн албан хаагч нь төрийн хамгаалалтад авсан хүн, объект болон өөрийгөө аюулаас хамгаалах зорилгоор хуульд заасан тохиолдлуудад хүч хэрэглэх, тусгай хамгаалалтын хэрэгсэл, зэвсэг, байлдааны техник хэрэгсэл хэрэглэсний улмаас бусдад учруулсан сэтгэл санааны, материаллаг, биед нь учруулсан хохирлын төлөө хариуцлага хүлээхгүй. Харин бүрэн эрхээ хэтрүүлэн тусгай хамгаалалтын хэрэгсэл, зэвсэг болон хүч хэрэглэвэл хуульд заасны дагуу хариуцлага хүлээнэ¹²¹.</p> <p>Зэвсэг хэрэглэх, байлдааны техник хэрэгсэл ашиглах¹²². Энэ нь хамгийн эцсийн арга хэмжээ бөгөөд өөр арга байхгүй тохиолдолд хэрэглэнэ. Дараах нөхцөлд хэрэглэнэ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – хамгаалалтад авсан хүнд халдах; – хамгаалалтад авсан байр, барилга байгууламж, орон байр, бусад объект, тээврийн хэрэгсэлд халдах; – Төрийн хамгаалалтын албаны албан хаагч болон цэргийн албан хаагч, тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүд, тус албаны хамгаалалтын ажилд татан оролцуулсан бусад хүнд халдах; – иргэдийг гэмт халдлагаас хамгаалах, барьцаалагдсан хүнийг суллах, хамгаалалтад авсан объект, барилга байгууламж, тусгай ачаа бараа бусдад эзлэгдсэн тохиолдолд суллах; – гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг баривчлах, гэмт хэрэг үйлдэж буй этгээдийг хэргийн газар дээр нь баривчлах, зэвсэглэн халдсан тохиолдолд зэвсгээ хураалгах хууль ёсны шаардлагыг хүлээж аваагүй этгээдийг баривчлах зэрэг болно. <p>Түүнээс гадна дараах тохиолдолд хэрэглэж болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> – тээврийн хэрэгслийн жолооч тус албаны ажилтан, цэргийн албан хаагчийн шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд өөрөөр зохицуулах боломжгүй бол хамгаалалтад авсан хүний аюулгүй байдлыг хангахын тулд тээврийн хэрэгслийг зогсоохын тулд; – ан амьтны халдлагаас хамгаалах; – аюулын эсхүл, тусламж хүссэн дохио өгөхийн тулд хэрэглэж болно. <p>Хамгаалалтад байгаа хүн, эмэгтэйчүүд, насанд хүрээгүй хүүхэд зэвсэглэн халдах, мөн зэвсэглэн эсэргүүцэл үзүүлэх, хүн барьцаалах, агаарын хөлөг барьцаалахаас бусад тохиолдолд тэдний эсрэг зэвсэг</p>

¹²¹ Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (О Службе государственной охраны Республики Казахстан), 10 дугаар зүйл, <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002483>

¹²² Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (О Службе государственной охраны Республики Казахстан), 13 дугаар зүйл, <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002483>

	хэрэглэхийг хориглоно. Зэвсэг хэрэглэх нь бусдын амь нас, эрүүл мэндэд аюул учруулахаар бол хэрэглэхийг мөн хориглоно. Төрийн хамгаалалтын албаны албан хаагч болон цэргийн албан хаагч нь зэвсэг хэрэглэсэн ямар ч тохиолдолд эргэн тойрон дахь иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах, гэмтэл авсан тохиолдолд даруй эмнэлгийн тусламж үзүүлэх бүх талын арга хэмжээ авах үүрэгтэй. Биеийн хүч, тусгай хамгаалалтын хэрэгсэл, зэвсэг, байлдааны техник хэрэгсэл хэрэглэсний улмаас хүний амь нас эрсдэх болон хүнд үр дагавар үүссэн аливаа тохиолдлын талаар 24 цагийн дотор прокурорт мэдэгдэнэ. Төрийн хамгаалалтын албаны хэрэглэх зэвсэг, байлдааны техник хэрэгслийн жагсаалтыг Засгийн газар тогтооно.
5. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэргийн, энгийн)	Төрийн хамгаалалтын алба нь албан хаагч, цэргийн албан хаагч, энгийн ажилчдаас бүрдэнэ ¹²³ .
6. Байгууллагын бүтэц, зохин байгуулалт, орон тоо	Төрийн хамгаалалтын албаны бүтэц, орон тоог албаны даргын санал болгосноор Казахстан улсын Ерөнхийлөгч тогтооно ¹²⁴ .
7. Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт, хугацаа	Казахстан улсын анхны Ерөнхийлөгч нь насан туршдаа төрийн хамгаалалтад байна ¹²⁵ . Ерөнхийлөгч асан хүний хангамж, үйлчилгээ болон хамгаалалттай холбоотой зардлыг төр хариуцна. Насан туршдаа хувийн хамгаалалттай байна ¹²⁶ .

2.6.БНТУ

Төрийн тусгай хамгаалалтын чиг үүргийг Цагдаагийн Ерөнхий газар хариуцдаг бөгөөд тус газар нь Туркийн дотоод хэргийн яамны харьяанд үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Дотоод хэргийн дөрвөн дэд сайдын нэг нь ЦЕГ-ын үйл ажиллагаанд хяналт тавьдаг.

ЦЕГ-ын харьяанд төрийн тусгай хамгаалалтыг зохион байгуулахдаа төрийн өндөр албан тушаалтнуудыг хамгаалах нэгжийг тус тусад нь байгуулах замаар хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхээс гадна цагдаагийн сөрөг тусгай ажиллагааны нэгжийг тусад нь байгуулсан байдаг. Өөрөөр хэлбэл төрийн тусгай хамгаалалтын нэгж нь дараах бүтэцтэй. Үүнд:

- Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын газар;
- Ерөнхий сайдын хамгаалалтын газар;
- Үндэсний Их Хурлын хамгаалалтын газар;
- Цагдаагийн сөрөг тусгай хамгаалалтын газар /Police counter attack team/ гм.

Түүнчлэн төрийн ёслолын үйл ажиллагаанд оролцох болон төрийн ордонд, бусад байгууламжийг хамгаалах үүрэгтэй Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын хороо /Presidential guard regiment-2500 албан хаагчидтай/ байдаг. Гэвч 2016 онд гарсан төрийн

¹²³ Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (О Службе государственной охраны Республики Казахстан), 14 дүгээр зүйл, http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002483_

¹²⁴ <https://www.sgork.gov.kz/ru/state-security-service/structure/>

¹²⁵ Казахстан Улсын Анхны ерөнхийлөгч-елбасы тухай хууль (О Первом Президенте Республики Казахстан - Елбасы), http://adilet.zan.kz/kaz/docs/z000000083_#z6

¹²⁶ Ерөнхийлөгчийн тухай хууль, 35 дугаар зүйл, http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002733_#z38

эргэлтэд тус хамгаалалтын хорооны ажилтнууд оролцсон /албан бус мэдээгээр 300 гаруй албан хаагчийг баривчилсан/ тул татан буулгаж чиг үүргийг нь Дотоодын цэргийн Ерөнхий командлалын газарт /General command of Gendarmerie/ шилжүүлсэн.

2.7. АНУ

АНУ-ын төрийн тусгай хамгаалалтын албыг багтаасан Нууц алба (US Secret Service)-тай холбогдон гарах харилцааг Нэгдсэн Улсын Код 18-р зүйл, 203-р бүлэг, 3056-р хэсэг, Нэгдсэн Улсын Код 18-р зүйл, I хэсэг, 44-р бүлгийн 926В хэсэг болон холбогдох бусад хууль тогтоомжоор зохицуулж байна. Нууц алба Дотоод аюулгүй байдлын департаментад харьяалагдах ба төрийн хамгаалалт болон мөрдөх гэсэн үндсэн 2 чиг үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Хүснэгт 6.

Америкийн Нэгдсэн Улс	
1. Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	Нэгдсэн Улсын Код 18-р зүйл, 203-р бүлэг, 3056-р хэсгээр (US Code Title 18, Part II, Chapter 203, Section 3056) ¹²⁷ АНУ-ын Нууц албаны эрх, үүргийн талаар зохицуулна.
2. Байгууллагын статус	Нууц алба нь 2003 оноос Дотоод аюулгүй байдлын департамент (Department of Homeland Security)-д харьяалагдаж эхэлсэн. ¹²⁸
3. Байгууллагын бүрэн эрх	Конгрессоос баталсны дагуу <i>төрийн тусгай хамгаалалт</i> болон <i>мөрдөх, тагнах</i> 2 чиг үүрэгтэйгээр ажилладаг.
<u>Төрийн тусгай хамгаалалтын чиг үүрэг</u>	
А.Нууц алба нь дор дурдсан хүмүүсийн аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалах үүрэгтэй:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ерөнхийлөгч, Дэд ерөнхийлөгч, Ерөнхийлөгч болон Дэд ерөнхийлөгчид нэр дэвшигч; 2. Тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүд; 3. Ерөнхийлөгч асан болон тэдгээрийн эхнэр/нөхөр-ийг насан туршид нь; 4. Өмнөх Ерөнхийлөгчдийн 16 нас хүрээгүй хүүхдүүд; 5. Гадаадын улс орнуудаас айлчилж буй төрийн болон засгийн газрын тэргүүнүүд; 6. АНУ-д айлчилж буй гадаад улс орны эрхэм дээд зочид болон Ерөнхийлөгч үүрэг болгосон тохиолдолд гадаад улс оронд тусгай үүрэг, даалгавар гүйцэтгэж буй албаны төлөөлөгчид зэрэг болно. 	
С. Дотоод аюулгүй байдлын департаментын Нарийн бичгийн даргаас олгосон эрхийн дагуу Нууц албаны ажилтнууд болон тусгай албан хаагчид нь:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. АНУ-ын хууль хууль тогтоомжид заасан эрх, үүргийг биелүүлэх; 2. Галт зэвсэг хэрэглэх; 3. АНУ-ын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэж байгаа нь нотлогдсон этгээдийг болон гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлж гэмт этгээдийг шууд баривчлах, бусад хуульд заасан эрх үүргийг хэрэгжүүлнэ. 	
Е. Ерөнхийлөгчөөс өгсөн үүргийн дагуу, Дотоод аюулгүй байдлын департаментын Нарийн бичгийн даргын зөвшөөрлөөр Нууц алба нь үндэсний хэмжээний онцгой үйл явдлуудад аюулгүй байдлын үйл ажиллагааг төлөвлөх, бусад байгууллагуудтай хамтрах, гүйцэтгэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллана.	
4. Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн зохицуулалт	Нууц албаны удирдлага нь Захирал, Дэд захирал, Үйл ажиллагаа эрхэлсэн захирлаас бүрдэнэ. Нууц албаны захирлыг Ерөнхийлөгч томилно. Захирал нь Дотоод аюулгүй байдлын департаментын шууд харьяанд ажиллаж Нарийн бичгийн даргад нь үйл ажиллагаагаа шууд тайлагнана.

¹²⁷ <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3056>

¹²⁸ https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/19_1205_dhs-organizational-chart.pdf

5. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт	<ul style="list-style-type: none"> Нэгдсэн Улсын Код 18-р зүйл, 203-р бүлэг, 3056-р хэсэг. <p>с.1. Дотоодын аюулгүй байдлын департаментын Нарийн бичгийн даргаас олгосон эрхийн дагуу Нууц албаны ажилтнууд, тусгай албан хаагчид (agent) нь дараах эрхтэй:</p> <p>В. Галт зэвсэг хэрэглэх.</p> <ul style="list-style-type: none"> Нэгдсэн Улсын Код 18-р зүйл, I хэсэг, 44-р бүлгийн 926В хэсэг. Хууль сахиулах албаны мэргэшсэн албан хаагчдын нууц галт зэвсэг эзэмших тухай: <p>с.2. Агентлагаас зөвшөөрсний дагуу галт зэвсэг хэрэглэх эрхтэй.</p> <ul style="list-style-type: none"> Хууль сахиулагч ажилтнуудын аюулгүй байдлын тухай хууль (Law Enforcement Officers Safety Act) болон холбогдох бусад хууль тогтоомжуудад заасны дагуу галт зэвсэг хэрэглэх эрхтэй байна.
6. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэрэг, эсхүл цэрэг)	Холбооны албан хаагчдын Хууль сахиулах ажилтнуудын ангилал нь GL-3-аас GL-10 хүртэл зэрэгтэй байна. Нууц албаны ажилтнууд нь GL-7 болон түүнээс дээш ангилалд багтаж, ¹²⁹ энэ ангиллаар цалинжина. ¹³⁰
7. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	<p>Нууц алба нь төв салбар, АНУ даяар болон хилийн чанадад нийт 150 салбартай.</p> <p>Нууц алба нь дараах бүтэц, зохион байгуулалттай байна:¹³¹</p> <ul style="list-style-type: none"> Санхүүгийн ерөнхий алба Мэдээллийн ерөнхий алба Хүний нөөцийн алба Стратеги төлөвлөгөө, бодлогын алба Төр, олон нийттэй харилцах алба Мөрдөх алба Мэргэжлийн хариуцлагын алба (Office of professional responsibility) Хамгаалалтын үйл ажиллагааны алба Стратегийн тагнуул ба мэдээллийн алба Техникийн хөгжил болон даалгавар гүйцэтгэхэд туслалцаа үзүүлэх алба Сургалтын алба <p>Нууц алба нь Төрийн тусгай хамгаалалтын чиг үүргээ дараах салбаруудаараа хэрэгжүүлнэ:</p> <ul style="list-style-type: none"> Агаарын орон зайн аюулгүй байдлын салбар Мэргэн буучдын баг Яаралтай арга хэмжээ авах баг Тагнуулын хэсэг Сөрөг довтолгооны баг Аюулыг бууруулах, эмнэлгийн яаралтай тусламжийн баг болон бусад мэргэшсэн багууд орно. <p>Нууц алба нь 3200 тусгай ажилтан (Special agent), 1300 цэргийн албан хаагчид болон 2000 гаруй захиргааны, бусад мэргэжлийн болон техникийн туслалцаа үзүүлэх ажилтнуудаас бүрдэнэ.</p>
8. Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт	Ерөнхийлөгч асан болон тэдгээрийн эхнэр/нөхрүүдийг насан туршид нь хамгаална. Хэрэв гэрлэлтээ цуцлуулсан тохиолдолд эхнэр/нөхрүүдийн хамгаалалтыг зогсооно.

¹²⁹ <https://www.federallawenforcement.org/secret-service/>

¹³⁰ <https://www.federallawenforcement.org/salary/>

¹³¹ <https://www.secretservice.gov/data/about/OrgChart.pdf>

Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс	
1. Төрийн тусгай хамгаалалтын эрх зүйн үндэс	<p>ХБНГУ-д төрийн хамгаалалтын чиг үүргийг Үндсэн хуулийг хамгаалах Холбооны Улс (ХУ)-ын алба болон Муж Улсын яам (дотоод аюулгүй байдлын хүрээнд), Цэргийн сөрөх тагнуулын газар (БХЯ-ны харьяа), ХУ-ын Радио өргөн нэвтрүүлгийн алба (гадаад аюулгүй байдлын хүрээнд) болон Эрүүгийн цагдаагийн орон нутгийн цагдаагийн хэлтэс, нэн ялангуяа улс төрийн сэдэлтэй эрүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиг үүрэг бүхий Цагдаагийн төрийн хамгаалалт гэсэн <u>байгууллагууд</u> хэрэгжүүлдэг.</p> <p>Эрүүгийн цагдаагийн төрийг хамгаалах асуудлыг хариуцсан хэлтсийн болон Прокурорын чиг үүрэг:</p> <ul style="list-style-type: none"> Гэмт хэргийг мөрдөн байцаан шийтгэх (гэмт хэрэгтэй репрессив тэмцэх) <ul style="list-style-type: none"> Улс төрийн гэмт хэргийн хүрээнд ("төрийн хамгаалалтын жинхэнэ гэмт хэрэг" гэж нэрлэдэг) жишээлбэл: Энхтайвнаас урвах, Эх орноос урвах, Ардчилсан эрх зүйт төрд заналхийлэх Улс төрийн сэдэлтэй гэмт хэргийн хүрээнд ("төрийн хамгаалалтын жинхэнэ бус гэмт хэрэг" хэмээдэг) Зандалчлал, Хэт туйлшрал; жишээлбэл: арьс өнгө буюу улс төрийн сэдлээр биед гэм хор учруулах Улс төрчийн эсрэг гүтгэлэг, доромжлолтой холбоотой төрийн хамгаалалтын зарим тохиолдол Зандалчлал, хэт туйлшрал, улс төрийн сэдэлтэй гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх (гэмт хэрэгтэй превентив тэмцэх) <p><u>Эрх зүйн үндэс</u></p> <p>Төрийн хамгаалалтын зохицуулалтад хамаарах хуулиуд:</p> <ul style="list-style-type: none"> Холбооны Улсын Үндсэн хуулийг хамгаалах тухай хууль (ТХ) Цэргийн сөрөх тагнуулын ТХ ХУ-ын Радио өргөн нэвтрүүлгийн ТХ Олон улсын терроризмтэй тэмцэх ТХ Аюулгүй байдлыг шалгах ТХ Хянан шалгах (парламентын) дээд зөвлөлийн ТХ ХУ-ын Эрүүгийн газрын ТХ <p>ХУЭГ-ын тухай хууль нь Үндсэн хуулийн 73-р зүйлийн 10 дахь хэсэг, 87-р зүйлд тус тус үндэслэсэн байдаг.</p>
2. Байгууллагын статус	<p>Байгууллагын нэр: ВКА-Холбооны Улсын Эрүүгийн газар (ХУЭГ)</p> <p>Төрийн түвшин: Холбооны Улс</p> <p>Байрлал: Холбооны Улсын төрийн эрх барих дээд байгууллага Эрүүгийн мөрдөн шалгах дээд байгууллага</p> <p>Харьяалагдах дээд байгууллага: Холбооны Улсын Дотоод хэргийн Яам</p> <p>Үндсэн орших газар: Вийсбаден хот, Хессен Улс</p> <p>Албан хаагчид: ойролцоогоор 6 400 (2018)</p> <p>Төсөв: 729.18 сая евро (2019)</p> <p>Герман Улсын цагдаагийн 3 алба (ХУ-ын Цагдаа, Бундестагийн дэргэдэх Цагдаа, ХУ-ын Эрүүгийн газар)-ны нэг болох Эрүүгийн газрын бүтцийн нэгэн хэлтэс. Хэлтсийн нэр: Аюулгүй байдлын бүлэг (АББ).</p>
3. Байгууллагын бүрэн эрх	<p>Германы эрүүгийн цагдаагийн төв байгууллагын хувьд ХУЭГ-ын үндсэн чиг үүрэг нь муж улсуудын эрүүгийн газартай нягт хамтран ажиллаж, үндэсний хэмжээнд эрүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажиллагааг зохицуулахад оршдог. Энэ хүрээнд ХУЭГ нь төвлөрсөн танин тодорхойлох албаны болон эрүүгийн техникийн тоног төхөөрөмж, сан хөмрөг (цуглуулга)-тэй байдаг.</p> <p>ХУЭГ нь эрүүгийн гэмт хэргийн талбарын шинжтэй ихэнх тодорхой хэрэг дээр өөрөө бие даан мөрдлөг явуулах бүрэн эрхтэй байдаг.</p>

	<p>Хэрэв ХУ-ын Ерөнхий Прокурорын газар даалгасан, Муж улсын төрийн байгууллага хүсэлт гаргасан, эсхүл ХУ-ын Дотоод хэргийн яамнаас тушаасан бол ХУЭГ нь түүнчлэн мөрдлөг явуулах боломжтой байдаг.</p> <p>Түүнээс гадна ХУЭГ нь Үндсэн хуулийн байгууллагуудын гишүүдийг болон гэрчийг ХУ-ын хэмжээнд хамгаалдаг.</p> <p>ХУЭГ нь Үндэсний төв товчооны хувиар ХБНГУ-ыг Интерполд төлөөлдөг.</p>
4. Удирдлагын эрх хэмжээ, эрх зүйн зохицуулалт	<p>ХУЭГ-ын удирдлага нь Ерөнхийлөгч, 3 Дэд ерөнхийлөгч (2020 он хүртэл хоёр байсан) бүрдэнэ.</p> <p>Ерөнхийлөгч нь төрийн улс төрийн албан хаагч бөгөөд түүнийг ХУ-ын Дотоод хэргийн сайдын санал болгосноор ХУ-ын Ерөнхийлөгч бүх насаар нь томилдог. ХУ-ын Дотоод хэргийн сайд ерөнхийлөгчийг хугацаанаас нь өмнө чөлөөлөх эрхтэй.</p>
5. Галт зэвсэг хэрэглэх эрх зүйн зохицуулалт	<p>Германы цагдаа дахь галт зэвсгийг ихэвчлэн “дам бус албадлага”-ын зорилгоор ашигладаг. Дам бус албадлагын бүрэн эрхийг зөвхөн Германы ХУ-ын цагдаагийн эрх зүй болон 16 муж улсын цагдаагийн хуулиар зохицуулсан байдаг. Дээрх бүрэн эрхийг амьдралд хэрэгжүүлэх нөхцөл байдлын хүрээ нь бараг бүгд ялгаатай. Гэхдээ хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний зорилгоос хамаарна (аюулаас хамгаалах, эсвэл мөрдөн байцаах, эсвэл ял шийтгэх). Зорилго, заналхийллийн нөхцөл байдлаас (жишээлбэл: Аргагүй хамгаалалт) шалтгаалан ондоо бүрэн эрх хэрэгждэг.</p> <p>Германы цагдаад галт зэвсгийг хэрэглэхдээ заавал үнэлэх буюу сануулсаны дараа гэсэн үндсэн зарчмыг баримталдаг.</p>
6. Төрийн албаны ангилал, зэрэглэл, албан хаагчийн эрх зүйн байдал (энгийн цэрэг, эсхүл цэрэг)	<p>ХУЭГ-ын ерөнхийлөгч төрийн албан хаагчдын цалингийн сүлжээний В9, харин дэд ерөнхийлөгч В6 шатлалаар цалинжна. Цалингийн сүлжээ нь В1-В11 гэсэн 11 шатлалтай. (дашрамд дурдахад, В6-д бригадын генерал, В11-д дэслэгч генерал ордог байна)</p> <p>Төрийн албан хаагчид цалингийн сүлжээний А ангилалд багтана. А ангилал нь А1-А16 гэсэн 16 шатлалтай. Жишээлбэл, А9-А11 шатлалд эрүүгийн комиссар, цагдаагийн комиссар, дэслэгч; А12-д эрүүгийн ахлах комиссар, цагдаагийн ахлах комиссар, ахлах дэслэгч; А13-д эрүүгийн 1-р ахлах комиссар, цагдаагийн 1-р ахлах комиссар, ахмад; А14-д хошууч багтдаг байна.</p>
7. Байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо	<p>Аюулгүй байдлын бүлэг нь анх 1951 онд Бонн хотод байгуулагдсан. Эхэндээ бие хамгаалах чиг үүргийг 28 цагдаагийн албан хаагч гүйцэтгэдэг байсан. Тус хэлтэс нь 1999 онд Берлинд нүүж ирсэн.</p> <p>АББ-ийн албан хаагчдыг ХУЭГ-аас ХУ-ын Цагдаа болон Муж улсуудын Эрүүгийн цагдаагаас шалгаруулан сонгож, бие хамгаалах чиглэлд нарийн мэргэшүүлэн сургаж авдаг.</p> <p>АББ нь 2 тасагтай:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Шуурхай ажиллагаа <ul style="list-style-type: none"> ○ Бие хамгаалах баг (ХУ-ын Ерөнхийлөгч, Канцлер, ХУ-ын сайдууд г.м.) ○ Гадаадын төрийн зочид ○ Шуурхай дэмжлэг, мөрдлөг (гүйцэтгэх ажиллагаа) ○ Гадаад дахь болон тусгай үүргийн ажиллагаа зэрэг мэргэжлийн бие хамгаалах хүчин • Удирдлагын болон байрлалын төв <ul style="list-style-type: none"> ○ Байрлалын төв ○ Логистик (тээвэр), Мэдээллийн технологийн дэмжлэг ○ Бие хамгаалах сургууль болон мэргэжил дээшлүүлэх <p>АББ нь хэсэг хугацаанд төрийн албан хаагчдын гэмт хэрэг болон эх орноос урвалтын мөрдөн шалгах бүхий л ажиллагааг явуулдаг байсан. Түүнээс гадна зандалчлалыг мөн мөрддөг байв. Тэр үед АББ нь бие хамгаалалт ба мөрдлөгийн гэсэн 2 албад хуваагддаг байсан.</p> <p>Харин одоо штабын шугаман систем хэлбэрээр зохион байгуулагдсан. Бие хамгаалалтыг шуурхай ажиллагааны тасаг</p>

		гүйцэтгэдэг бол зохион байгуулалтын туслах албыг удирдлага, байрлалын төвд байх штаб гүйцэтгэдэг. Объектын хамгаалалт буюу байшин барилгын гадаад аюулгүй байдлын хувьд АББ нь ХУ-ын Цагдаа, Германы Бундестагийн дэргэдэх Цагдаа болон Муж улсуудын цагдаагийн байгууллагатай хамтарч ажилладаг.
8.	Төрийн өндөр дээд албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараах хамгаалалтын зохицуулалт, хугацаа	ХУ-ын Ерөнхийлөгч, Канцлер нь албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараа насан туршид ажлын байр, ажиллах хүчний хамт, хувийн хамгаалалт, мөн жолоочтой албан үүргийн автомашинаар хангагддаг.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Бүлэг. Нэг

- Федеральный закон РФ от 27 мая 1996 г. No. 57 – ФЗ “О Государственной охране”, Гл. 1, ст.ст. 1-3.
- “People’s Liberation Army Order of Battle,” www.china-defense.com/orbat/pla_orbat/pla_orbat_03.html.
- Shawn Resse, “The U.S. Secret Service: An Examination and Analysis of Its Evolving Missions,” Congressional Research Service. April 18, 2012.
- “Europejski instytut bezpieczeństwa,” <https://mil.link/instytut/formacie-i-sluzby/biuro-ochrony-rzadu/>.
- “Groupe de securite de la presidence de la Republique (GSPR),” Global Security. <https://www.globalsecurity.org/intell/world/fra/gspr.htm>.
- “The Special Protection Group Act,” The Gazette of India, 1988. www.spg.nic.in/spgact.html.
- “Third Knesset,” The Knesset. The State of Israel, 2003. December 27, 2004.
- “Presidential Security Service (PSS),” Global Security. <https://www.globalsecurity.org/intell/world/rok/pss.htm>.
- “Офіційний сайт Управління державної охорони України,” www.do.gov.ua/udo/control/uj/publish/article?art_id=3784&cat_id=3738.
- “A History of the Australian Federal Police (incorporating the Australian protective Service).” May 9, 2016.
- “Swedish Security Service 2015,” Yearbook, p. 9.
- “Nacionalne brunotie speki,” www.mil.lv/Vienibas/Militara_policija/Par_mums/Vesture.aspx.
- “Parliament Confirms Changes in SSPS,” Civil Georgia. January 18, 2013.
- “Guard Command,” North Korea Leadership Watch. February 14, 2017.

Бүлэг. Хоёр

ОХУ

- ФЗ от 27.05.1996 N 57-ФЗ "О государственной охране" <<http://www.consultant.ru/>> хандсан 2020.04.03
- ФЗ от 12.02.2001 N 12-ФЗ "О гарантиях Президенту Российской Федерации, прекратившему исполнение своих полномочий, и членам его семьи". <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&firstDoc=1&lastDoc=1&nd=102063833> хандсан 2020.04.03
- ОХУ-ын Холбооны хамгаалалтын алба (ХХА)-ны цахим хуудас <http://www.fso.gov.ru/struktura/p8.html> хандсан 2020.04.03

БНХАУ

- The State Council, The People's Republic Of China,
- http://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/page_4.html хандсан 2020.04.06

Япон

- Цагдаагийн байгууллагын тухай хууль, 1954 он (2019 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдөр шинэчлэн найруулсан.) (警察法) <<https://elaws.e-gov.go.jp/>> хандсан 2020.04.03
- Цагдаагийн үүргийг гүйцэтгэх тухай хууль, 1948 он. (警察官職務執行) <<https://elaws.e-gov.go.jp/>> хандсан 2020.04.03

- Чухал объектын ойр орчимд алсын зайн удирдлагатай хөдөлгөөнт төхөөрөмж (дрон гм.) нисгэхийг хориглох тухай хууль, 2016 он (重要施設の周辺地域の上空における小型無人機等の飛行の禁止に関する法) <<https://elaws.e-gov.go.jp/>> хандсан 2020.04.03
- ОНАБҮК-ийн 1975 оны 3 дугаар тогтоол. Хамгаалалтын журам (警護要則) <<https://elaws.e-gov.go.jp/>> хандсан 2020.04.03
- ОНАБҮК-ийн 2002 оны 16 дугаар тогтоол. Цагдаагийн алба хаагчдын тусгай галт зэвсэг ашиглах, эзэмших журам (警察官等特殊銃使用及び取扱い規範) <<https://elaws.e-gov.go.jp/>> хандсан 2020.04.03
- Японы Цагдаагийн байгууллагын 2019 оны үйл ажиллагааны тайлан, Японы Үндэсний Цагдаагийн Агентлагийн цахим хуудас. <<https://www.npa.go.jp>> хандсан 2020.04.03

БНСУ

- Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны цахим хуудас (Англи хэл дээр) <<http://www.pss.go.kr/site/main/index002>>
- Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны албан ёсны цахим хуудас (Солонгос хэл дээр) <<http://www.pss.go.kr/site/main/index001>>
- Ерөнхийлөгчийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (Солонгосын хууль тогтоомжийн цахим хуудас, Солонгос хэл дээр)
- <<http://law.go.kr/lslInfoP.do?lsiSeq=67018#0000->>>

БНКаз.У

- Төрийн хамгаалалтын албаны тухай хууль (О Службе государственной охраны Республики Казахстан), <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002483_>>
- Төрийн хамгаалалтын албаны цахим хуудас, <<https://www.sgork.gov.kz/ru/state-security-service/structure/>>
- Казахстан Улсын Анхны ерөнхийлөгч-елбасы тухай хууль (О Первом Президенте Республики Казахстан - Елбасы), <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/z0000000083_#z6>
- Ерөнхийлөгчийн тухай хууль, <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002733_#z38>

АНУ

- Legal Information Institute, Cornell Law School
- <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3056>> хандсан 2020.04.05
- U.S. Department of Homeland Security,
- <https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/19_1205_dhs-organizational-chart.pdf> хандсан 2020.04.05
- <<https://www.federallawenforcement.org/salary/>> хандсан 2020.04.05
- U.S. Secret Service, <<https://www.secretservice.gov/data/about/OrgChart.pdf>> хандсан 2020.04.05

ХБНГУ

- Төрийн хамгаалалт-Staatsschutz-германаар <https://de.wikipedia.org/wiki/Staatsschutz>
- Холбооны Улсын Эрүүгийн газар-Bundeskriminalamt-германаар [https://de.wikipedia.org/wiki/Bundeskriminalamt_\(Deutschland\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Bundeskriminalamt_(Deutschland))
- Холбооны Улсын Эрүүгийн газар-ВКА-Bundeskriminalamt-германаар https://www.bka.de/DE/DasBKA/OrganisationAufbau/Fachabteilungen/PolizeilicherStaatsschutz/polizeilicherstaatsschutz_node.html
- Албан хаагчдын цалингийн сүлжээний тухай хууль-Bundesbesoldungsgesetz-германаар <https://de.wikipedia.org/wiki/Bundesbesoldungsgesetz>